גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלָאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ

נִפְלָאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

עץ הדעת הוא שרש המודעות העצמית,
ועץ החיים הוא למעלה מהמודעות העצמית, חיים טבעיים ועצמיים.
בעץ הדעת, צריך לעבוד על העדינות והצניעות —
'אני לא עדינה בטבעי, אבל אני משתדלת להיות עדינה;
אני לא צנועה באופן טבעי, לא קל לי, אבל אני משתדלת
להתנהג בצניעות'. חינוך לעדינות וצניעות שייך לממד הזה,
שדורש עבודה ומאמץ. אך בעומק, הידיעה שישנן עדינות וצניעות
עצמיות, של עץ החיים, מגלה שזהו מאמץ לחזור ולחשוף את הטבע
הפנימי של הנפש, לרכוש משהו שבעצם הוא טבעי,
וממילא הוא לא מנוגד לטבענו והוא עתיד להצליח בע"ה.

[מתוך השיעור 'העץ בתוך הגן']

נח תשפ"ז

נח ה'תשפ"ז

04 **לטפטף מבול**
נקודה מעובדת
הדרך למלא את העולם בדעה את ה'

05 **מבול השליחות**
תכלית השליחות – מבול של קדושה
הפצת פנימיות התורה
בשפה של בני הדור

11 **העץ בתוך הגן**
סוד העדינות והצניעות
כח האשה היהודיה

17 **להחזיר לחוטא את מעלותיו**
מאור עינים פרשת נח
מערכת היחסים בין הצדיק והרשע

20 **מי שנח – זוכר**
רשימה לפרשת נח
סוד פתיחת פסוקי הזכרונות

22 **לבנות את המצב**
פניני זהר
תיקון הקשר – גילוי אהבה עזה

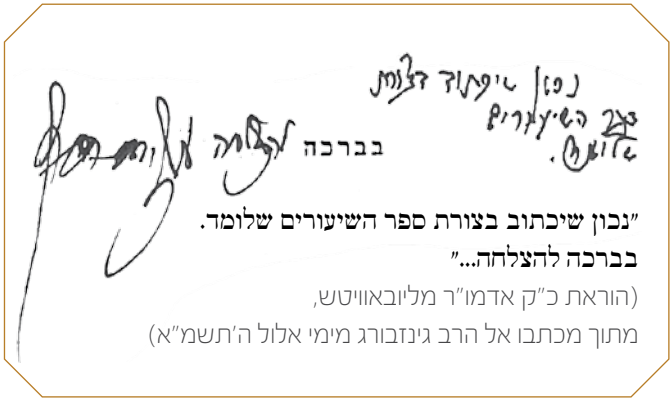
26 **הסיפור החסידי**
סעודתא דדוד מלכא
רבי אברהם משה מפשעווארסק

28 **מענות ותשובות**
תשובות הרב לשואלים
צער הלידה ודאגה בשליחות

29 כַּמָּה טוֹבִים
דּוֹר הַמַּבּוּל וְדוֹר הַפַּלָּגָה
רָזִי יְלַמֵּד אוֹתָנוּ עַל שְׁנֵי סוּגִים שֶׁל פְּגִיעָה
בְּאַחְדוּת וְעַל הַדֶּרֶךְ לְתַקֵּן אוֹתָם

העלון מופק ע"י עמותת **אוהבים להיות יהודים**.
לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים:
itiel@pnimi.org.il
עורך: אביב מויאל
עיצוב: דעה אביחיל
מערכת: הרב יוסף פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי
עריכת מקורות: ישראל כץ, מנחם־זאב וינגורט, יוחאי אלימלך רווה

"נכון שיכתוב בצורת ספר השיעורים שלומד. בברכה להצלחה..."
(הוראת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש, מתוך מכתבו אל הרב גינזבורג מימי אלול ה'תשמ"א)

ב"ה

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל קוראי **נפלאות**, בתוך כל בית ישראל.

ארבעה שיעורים בגליון פרשת נח: התוועדות יום הולדת **טריה**, שיעור על יסודות **חינוך הבנות**, **מאור עינים** על הפרשה ורשימה על **זכרון ומנוחה**.

השיעור הראשון – **מבול השליחות** – הוא התבוננות על **השליחות של דורנו**, לתרגם את התורה ל**שפה המדוברת** של כל שבעים האומות ולהביא למהפכה הרביעית. הדרך לגאולה היא מבול של קדושה, ובשיעור הנחיות מפורטות כיצד להביא את המבול הזה, **טפה אחרי טפה**.

בשיעור השני – **"העץ בתוך הגן"** – קטע מתוך שיעור ליל שבת בראשית, מבאר הרב את סוד ה**ע**דינות וה**צ**ניעות, ראשי תבות **עץ**, השייך במיוחד **לאשה היהודיה** – בדרגה הגבוהה של "עץ החיים", בדרך של מודעות טבעית, ובדרגה של "עץ הדעת", הדורשת **עבודה וחינוך** – תוך העמקה בסוד העצים "בתוך" גן העדן. שיעור יסודי בחינוך בנות ובתפקיד האם בישראל.

השיעור השלישי – **להחזיר לחוטא את מעלותיו** – הוא שיעור ב**מאור עינים** על הפרשה, בו מתבאר דרוש **מקורי ומעניין** על דברי חז"ל שהמוכיח את חברו שאינו מקשיב לו זוכה במעלת החבר יחד עם הסבר מעמיק המשרטט את **מערכת היחסים בין הצדיק והרשע**, כשהתכלית היא להחזיר לרשע את מעלותיו, מה שמביא את הצדיק בסופו של דבר, למעלה הכי גדולה.

השיעור הרביעי – **מי שנח – זוכר** – הוא רשימה קצרה לפרשת נח העוסקת ב**סוד הזכרון** הבא דווקא מתוך מנוחת השבת המיוחדת עם ישראל.

שמו לב שהגליון מהווה גם **הכנה טובה לשבוע** המיוחד הבא עלינו לטובה: **הנקודה המעובדת** – מתוך השיעור הראשון – היא הכנה מצוינת ל**שאלת הגשמים** ב־ד' חשון. השיעור השני, על החינוך של בנות ישראל ועל תפקידה המרכזי של האמא כלב הבית, הוא הכנה נפלאה ל־**י"א** מרחשון, **הילולת רחל אמנו**, שהוא **יום האם** בלוח השנה היהודי – היום ה־41 (**אם**) של השנה, כידוע (ראו גם בגב הגליון). י"א מרחשון הוא גם יום **ההילולא של בעל המאור עינים** – לא לשכוח כשלומדים את המדור שלו...

שבת שלום ומבורך

המערכת

סדר הלימוד לשבוע פרשת **לך־לך** הבעל"ט:

נ"ך יומי – שופטים פרקים י־טז; **משנה – חולין** פרק ט.

רוצים להבין עוד?
עברו לשיעור בעמי הבא

נקודה

מעובדת מתוך שיעור

לטפטף מבול

אחרי המבול כרת ה' ברית ש"לֹא יִהְיֶה עוֹד מַבּוּל לְשַׁחֵת הָאָרֶץ", אך יעוד הגאולה הוא מבול קדוש של הצפת העולם במי־הדעת האלקיים — "כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת הוי' כַּמַּיִם לַיָּם מְכַסִּים". הזהר הקדוש מלמד כי היעוד הזה מתחיל, לקראת האלף השביעי, בשנת שש מאות לאלף הששי, ממנה ואילך יפתחו "ארובות השמים", שערי החכמה מלמעלה (גילוי סודות התורה), ו"מעינות תהום רבה", מבועי החכמה מלמטה (בהתפתחות מדעית מואצת).

הרבי מליובאוויטש קרא מדם־לבו לכל אחד ואחת מאתנו — 'הפוך את העולם היום!'. המבול הפך את העולם, ואחרי שנה נח יצא מהתבה וראה "עולם חדש". כדי להפוך את העולם עלינו להביא לעולם מבול של קדושה — להציף את העולם בגילוי סודות התורה. התורה צריכה להציף ולכסות את כל שאר המציאות — לתפוס כל כך את לבו של הלומד, עד שהוא 'יטבע' בתוכה, ישכח את כל הבלי העולם הזה וירגיש שאין דבר שמענין אותו חוץ מסודות התורה.

תרגום המלה מבול הוא טופנא — ההצפה הכי גדולה מתחילה מטפה קטנה. כשרבי עקיבא היה עדיין רועה צאן, עם הארץ, הוא ראה אבן שהמים שטפטפו עליה, טפה אחרי טפה, חקקו בה חור. הוא הפיק מכך לקח שטפטוף עקבי של תורה יכול לפתוח גם לב אבן, והחליט ללכת לעסוק בתורה. כך מחוללים מבול של קדושה — בהטפה של תורה, טפה אחרי טפה.

המבול של הקדושה לא מציף מבחוץ את הכל, אלא חודר פנימה אל תוך הלבבות — כל טפה של מבול צריכה לקלוע 'בול' (וגם להיות כמו בול־דואר, עם מסר שלם, קצר וקולע)! המבול־הטופנא הזה איננו טייפון — סופה אימתנית של רוחות וגשמים שמאיימת על העולם. דרך התורה איננה רוח־סערה מבלבלת ומבהילה. אדרבא, אחרי המבול נאמר "וַיַּעֲבֵר אֱלֹהִים רוּחַ עַל הָאָרֶץ וַיָּשֹׁכּוּ הַמָּיִם", הרוח משקיטה ומרגיעה, ודווקא כך מאפשרת למים לשקוע־לחדור פנימה ולחולל שינוי אמתי — "אַתָּה אֱלוֹהֵי רוּחֲךָ טוֹבָה תַּנְחֵנִי בְּאֶרֶץ מִישׁוֹר".

המבול הראשון צמצם את אוכלוסית העולם וריכז את כולה בתבה־טפה אחת, אך מתוך כך בא מבול של ילודה ומצאצאי נח יצאו שבעים אומות והציפו את העולם כולו. גם המבול של הקדושה, שממלא את העולם במים טפה אחרי טפה, מלווה בריבוי ילודה — ריבוי של טף, חילי צבאות ה' מלאי חן, המביאים לכל מקום את צלמו ודמותו של ה'.

"אין לך טפה שיורדת מלמעלה שאין שתי טפין עולות כנגדה מלמטה" — מול הצפת העולם באור של תורה מלמעלה מתחוללת תנועת־ריקוד מלמטה של חיבור הלבבות, בתנועה בה כולנו 'מתקדמים ביחד' אל היעוד המשיחי — הגילוי האלקי הנפלא המאיר מן השמים, ומדרבן את כולנו להתקדם. "מאימתי מברכים על הגשמים? משיצא חתן [טפה מלמעלה] לקראת כלה [טפה מלמטה]" ומה מברכין? "מודים אנחנו לך על כל טפה וטפה שהורדת לנו".

שיעור

תכלית השליחות – מבול של קדושה

מבול השליחות

קיצור מהלך השיעור

בהתוועדות יום הולדת משותפת לאחד מבכירי העורכים בגל עיני ולאחד מהשליחים שמפעיל בית גל עיני דובר על **לקחי פרשת נח** בהקשר של השליחות המשותפת – **הפצת פנימיות התורה** בשפה של בני הדור. **פרק א** נוגע בענין **התרגום המשמעותי**, כזה ש**מקרב אל הקדושה** ולא חלילה נותן יניקה לחיצונים. **פרק ב** מסביר שהיום נדרש לנו **מבול קדוש**, ואת המבול – שמתורגם **טופנא** – עושים **טפה** אחרי **טפה**, בגשם מרווה ולא ברוח סערה. התוועדות־שליחות מתוקה ומעוררת.

א. תרגום התורה לשפה המדוברת

המהפכה הרביעית בדברי נח

לחיים לחיים, שיהיה "מזל גובר"[א] (שייך גם ל"ויגברו המים"[ב]). היום, ב' חשון, הוא יום ה־לב של השנה, כמו שמדברים הרבה שנים[ג] — הלב של השנה. שיהיה לנו לב חם, כמו שנהג הבעל שם טוב לברך ילדים[ד]. יצא כעת סרטון יפה — עיבוד נחמד של משהו על פרשת נח מתוך אחד הספרים[ה] — שמסיים בברכה 'שתהיה יהודי עם לב חם'. זהו התיקון של חם בן נח.

דרך אגב, חשוב לשים לב שחם לא התקלל בכלל — רק כנען. בדברי נח מופיעים כנען —

נרשם ע"י איתיאל גלעדי. יום הולדת הרה"ח יוסף שי' פלאי ור' אלעזר שי' ריגר. א' מרחשון פ"ד – כפ"ח.

א ראה ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח ובקרבן העדה שם ד"ה "היה מעמיד".

ב המלה "ויגברו" מופיעה פעמיים בתנ"ך, שתיהן בפרשת נח בביטוי "ויגברו המים" (ו"אין מים אלא תורה", כדלקמן): "ויגברו המים וירבו מאד על הארץ ותלך התבה [תבת התורה והתפלה] על פני המים [התבה הולכת למרחקים על ידי פנימיות המים, פנימיות התורה]" (בראשית ז, יח) ו"ויגברו המים על הארץ **חמשים ומאת יום** [בגימטריא 'יפוצו מעינתיך חוצה', **'אורו של משיח**']" (שם פסוק כד). "**ויגברו**" עולה **ברכה** (גשמי ברכה) וב"פ "ויגברו" היינו שתי ברכות, כנגד שני המזלות – שבכל אחד מהם "מזלו גובר" – "נצר חסד" ו"ונקה", מקורות החכמה ("אאלפך חכמה") והבינה ("אאלפך בינה"), הפצת המעינות ל**גברים** והפצת המעינות ל**גברות**, וד"ל.

ג ראה לדוגמה: שיעור ט' מרחשון תשע"ג; מוצאי ש"פ נח תשע"ד; ב' חשון תשע"ח; ב' חשון תשע"ט. ובכ"מ.

ד לקו"ד ג־ד ליקוט ל עמ' 742 (במהדורת לשה"ק).

ה ראה **מציץ מן החרכים** עמ' 172.

במקום חם — שם ויפת: "וַיֹּאמֶר אָרוּר כְּנָעַן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאֶחָיו. וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ הוי' אֱלֹהֵי שֵׁם וִיהִי כְנַעַן עֶבֶד לָמוֹ. יַפְתְּ אֱלֹהִים לְיֶפֶת וְיִשְׁכֹּן בְּאָהֳלֵי שֵׁם וִיהִי כְנַעַן עֶבֶד לָמוֹ"[ו]. חם הוא חם, שיהיה הרבה חום.

יש גימטריא מאד יפה: מוזכרים כאן **כנען**, **שם** ו**יפת**. מה נח רוצה לרמוז לנו? כמה הם שוים יחד? 1020 (**השגחה פרטית**). כשמחלקים לשלש רואים שהממוצע הוא **שם** (כלומר, **כנען־יפת** עולים **שם־שם**, ויש עוד **שם** — הכל **שם**). מתי זה מתקיים? תרגום יונתן על "יפת אלהים ליפת וגו'" הוא "ישפר ה' תחומיה דיפת ויתגיירון בנוי וישרון במדרשא דשם ויהי כנען עביד להון". ה' מברך את יפת שיתגייר — זו מהפכה רביעית[ז]!

חכמת יון היא היכולת לתרגם. משהו עצום, שייך לכולנו פה – צריך ללמוד מהיוונית איך מתרגמים את התורה לשפה המדוברת

אם התרגום סוחט אותך, אתה מוציא את האנרגיה, לכך קוראים נתינת יניקה. אל תתן יניקה. רק תהפוך את העולם (מבחוץ אליך)

השליחות – לתרגם את התורה

בפסיקתא זוטרתא (מדרש לקח טוב) על הפסוק כתוב "בר קפרא אמר: דבריו של יפת יהיה באהלי שם. זה תרגום. דכתיב 'ויקראו בספר תורת האלהים מפורש ושום שכל ויבינו במקרא'[ח]. 'ספר תורת' זה מקרא. 'מפורש' זה תרגום. 'ושום שכל' אלו פסקי טעמים. 'ויבינו במקרא' אלו המסורות". בדרך כלל מכירים את המאמר "יפיותו של יפת ישכון באהלי שם"[ט], ממנו לומדים שאפשר לכתוב את התורה ביונית. כאן הוא אומר משהו אחר — לא שלוקחים את היפי שלו, השפה שלו, ומאמצים, אלא שהוא עצמו מסמל את התרגום של התורה. אין הכוונה לכתוב ספר תורה ביוונית, אלא לקרוא תרגום של הספר. את העתקת התורה ליונית חז"ל שוללים[י], יש בה גנאי, אבל כאן יש שבח — שכל היכולת לתרגם את התורה לשפה המדוברת, עבודה של שליח, היא חכמת יון.

שוב, חכמת יון היא היכולת לתרגם. משהו עצום, שייך לכולנו פה — צריך ללמוד מהיוונית איך מתרגמים את התורה לשפה המדוברת. "'מפורש' זה תרגום" אומר שהתרגום הוא לפרש את התורה — תרגום הוא פירוש של התורה בשפה המדוברת, ולשם כך צריך את המוחין של יון. [מתי התרגום הוא שלילי, כמו בתרגום התורה ליוונית, ומתי הוא חיובי?] תלמי המלך בקש לתרגם את התורה כדי לקבל יניקה מהקדושה — לא בשביל להתבטל לקדושה. אדרבא, הוא רוצה להכליל את התורה בחכמת יון. חכמת יון היא אוניברסיטה, ובעיני תלמי צריך שם גם מחלקה של תנ"ך, שפת העברית, ועבורה צריך תרגום. זהו המניע של הרבה תרגומים גם בזמן האחרון, כדי להכניס את הדברים לאקדמיה. בתרגום הקדוש המגמה היא הפוכה — צריך לגייר כמה מליארדי יוונים, אז צריך הרבה תרגומים.

[איך מצליחים בעבודת התרגום שלנו, בשליחות, לאזן בין תרגום לשפה של הרחוב לבין שמירה שלא לאבד את עצמנו, את המקור בבית המדרש?] זו אותה שאלה. אם התרגום סוחט אותך, אתה מוציא את האנרגיה, לכך קוראים נתינת יניקה. אל תתן יניקה. רק תהפוך את העולם (מבחוץ אליך).

עוד וואט פשוט מאד: אם מדברים על תרגום, שהוא ה"יפת אלהים ליפת וישכן באהלי

ו בראשית ט, כה־כז.

ז ראה באורך בספר המהפכה הרביעית.

ח נחמיה ח, ח.

ט מגילה ט, ב.

י מסכת סופרים א, ז; מגילת תענית בסופה (הובא בשו"ע או"ח תקפ, ב).

שם", התרגום הנכון פועל שהוא יתגייר — זהו הסימן, אם פרשת ותרגמת טוב הוא מיד יתגייר.

ב. טפטופי טופנא

מבול קדוש

בזהר כתוב[יא] שימות המשיח הם מבול — שב"בשנת שש מאות"[יב] לאלף השישי, שכבר היה לפני יותר ממאה שנה, מתחיל גם המבול של המים התחתונים, המדע, וגם של המים העליונים, גילוי סודות התורה. אם כן, התפקיד שלנו הוא לעשות מבול.

יש את הביטוי 'להפוך את העולם'[יג] — איך הופכים את העולם? עושים מבול! אחרי המבול נח רואה עולם חדש[יד]. מספיקה שנה של מבול רציני כדי שהעולם יתחדש, כי כל העולם הקודם מתבטל, נגמר, ויש עולם חדש. אחרי המבול ה' נשבע "וְלֹא יִכָּרֵת כָּל בָּשָׂר עוֹד מִמֵּי הַמַּבּוּל וְלֹא יִהְיֶה עוֹד מַבּוּל לְשַׁחֵת הָאָרֶץ"[טו] — לא יהיה עוד מבול של השחתה, אבל כן יהיה מבול טוב, של גילוי דברי אלקים חיים. **מבול** עולה ג"פ **הוי'**, הופעות שם ה' בברכת כהנים. בכל אופן, התפקיד שלנו, כל אחד בשליחות שלו, הוא לעשות מבול — זהו ציור שצריך להיות במח, כמו 'להפוך את העולם'. עוד ציור שתמיד אמרנו[טז] שאנחנו חיל האויר של חב"ד, של החסידות. עיקר המלחמה צריך להיות מלמעלה, "על אויביך"[יז], ואיך אתה מלמעלה? אם אתה יורה מהאויר.

התפקיד שלנו, כל אחד בשליחות שלו, הוא לעשות מבול – זהו ציור שצריך להיות במח, כמו 'להפוך את העולם'

כל טפה – בול!

מהו מבול? חדש חשון נקרא ירח בול[יח], על שם המבול שהתחיל בו. מבול יכול להיות להוציא בול — כמו שיש בולים במכתבים. כשהייתי ילד אספתי בולים, יש לי עדיין הרבה אלבומי בולים... בול הוא כמו כתובת, שיזכרו. יש אספני בולים שהאוסף הוא עיקר החיים שלהם. משתמשים במלה 'בול' גם במובן של ירידה מדויקת (מן האויר, כנ"ל), "קֹלַע בָּאֶבֶן אֶל הַשַּׂעָרָה וְלֹא יַחֲטִא"[יט]. המבול הוא לא סתם לשפוך מים — צריך לשפוך מים, אבל עם כיוון, וקטור, שיקלע בול. הכוונה היא גם שכל טפת מים תהיה בול — בול קטן, עם ציור שלם.

מה התרגום של המלה מבול? טופנא. מה הקשר בין טופנא לטִפה? טופנא זה לשון תרגום, אבל השער בשפות השמיות הוא **טף** — כמו "אנשים נשים וטף"[כ]. השנה הקודמת היתה **תה**א **שנת פ**רו **ורבו**[כא], ואמרנו[כב] ששנת תשפ"ז היא ההמשך של זה. פרשת נח — שהרבי אומר שהיא פרשה כללית[כג], שמלמדת על כל התורה — מלמדת אותנו שצריך מבול, טופנא, של טף. צריך לשטוף את העולם עם הרבה־הרבה ילדים, הרבה טף, הרבה טיפות (כמו ב"וַיָּפֻּצוּ זְרֹעֵי יָדָיו"[כד], הפצת טפות, כמו שדברנו[כה]).

מה עוד אומר? לכאורה טפה היא כמות המים הכי קטנה וטופנא הוא הריבוי הכי גדול של מים. מה השפיע על רבי עקיבא ללכת ללמוד תורה? לראות שטפות פועלות כמו שטפון — הכח של

יא זהר ח"א קיד, א. וראה באריכות **איחוד התורה והמדע** שער שני פרק 3 ("מבול של חכמה", עמ' 101 ואילך).

יב בראשית ז, יא.

יג "קער א וועלט היינט" – שיחת י"ב תמוז תשד"מ סעיף לג (תו"מ התוועדויות תשד"מ ח"ד עמ' 2193).

יד בראשית רבה ל, ח.

טו בראשית ט, יא.

טז ראה גם שיעור מוצאי כ"א אדר תשע"ה; התוועדות ליל פורים תשפ"ו. ובכ"מ.

יז דברים כא, י. וראה לקו"ת תצא לה, ג ואילך. ובכ"מ.

יח מלכים־א ו, לח. וראה תנחומא נח יא.

יט שופטים כ, טז.

כ ע"פ דברים לא, יב. ובכ"מ.

כא ראה מכתב סימני שנת תשפ"ו ושיעור ט"ו אלול תשפ"ה (נדפסו בגליון נצבים־ראש השנה תשפ"ו).

כב ראה רמזי שנת תשפ"ז, ברמז "הנך הרה וילדת בן" (נדפס בגליון ראש השנה השתא).

כג ראה ריש שיחת ש"פ נח תשנ"ב. ובכ"מ.

כד בראשית מט, כד.

כה שיעור גברים בשבת תשובה השתא (טרם פורסם).

צריך להבין שהמבול־הטופנא הוא מטפות – עוד טפה ועוד טפה ועוד טפה. זו המנטליות, ככה עושים מבול

טייפון בין־לאומי

יש גם מלה בין־לאומית — טייפון. זו אחת המלים שקיימת בכל השפות — מסינית עד אנגלית. טייפון הוא סופה הכי רצינית, הכי חזקה והכי מסוכנת. מאיפה באה המילה הזו, מטופנא? הבלשנים מסבירים שהיא הרכב של כמה שפות: יש מקור סיני, רוח חזקה נקראת בסינית 'טאי־פונג', נשמע סיני מובהק... הסוחרים שהגיעו מאירופה לסין שמעו את המלה הזו והיא נשמעה להם מאד קרובה ל'טייפוֹן' בערבית, שהוא בעצם כמו טופנא בארמית, וגם הזכיר להם שם של אחד האלילים במיתולוגיה היוונית, 'טיפוֹן', שאחראי על סערות ושטפון.

אם כן, לפי הבלשנים זו דוגמה מיוחדת למלה שקשורה לכל השפות — כמו המבול ששטף את כל העולם והוליד את כל שבעים האומות. מתוך המבול נולדו אחר כך הרבה טפים — כל האנושות, כל האנשים בעולם החדש שנח ראה אחרי המבול. לא ראיתי אם מישהו כותב כך, אבל בעצם כל ההתפתחות של האנושות היא פעולה של המבול — ריבוי העמים הוא תרגום של המבול לאנושות. מתוך המבול של המים התחיל עוד מבול — המבול של שבעים אומות העולם שנולדו מתוך המבול, עוד טף ועוד טף (כברכת ה' לנח ובניו אחרי המבול, "**פרו ורבו**"[כז], בגימטריא טף במילוי, **טית פא**[כח]!)[כט].

כו אבות דרבי נתן פ"ו ה"ב.
כז בראשית ט, א.
כח רק חלק המילוי עולה 411, **תהו**, **יש מאין**, ג"פ 137 וכו'.
כט וראה עוד ברשימה מר"ח חשון שנדפסה לקמן בגליון.

הטפה, רק שצריך להיות רצף בלי להפסיק[כו]. צריך להבין שהמבול־הטופנא הוא מטפות — עוד טפה ועוד טפה ועוד טפה. זו המנטליות, ככה עושים מבול בסוף.

מים בלי רוח

טייפון הוא גם הרבה גשם וגם הרבה רוח — רוח חזקה, שיכולה להגיע ל־200 קמ"ש, והיא בעצמה מסוכנת ביותר. במבול לא כתוב שהיתה רוח, רק נפתחו ארובות השמים ומעינות תהום רבה[כז]. הרוח מופיעה דווקא בסוף, "וַיַּעֲבֵר אֱלֹהִים רוּחַ עַל הָאָרֶץ וַיָּשֹׁכּוּ הַמָּיִם"[לא]. אצל יחזקאל יש "רוח סערה"[לב] בלי מים, וגם אצל אליהו הנביא רוח בלי מים — רוח ששוברת ומפרקת[לג], אבל רק רוח, ולא הרכב של מים ורוח יחד. אולי פעם אחת בתנ"ך[לד] כתוב בפירוש שהרוח והמים הולכים יחד, אבל סתם טייפון הוא גם וגם. [כתוב ש"נשיאים ורוח וגשם אין"[לה] זה דבר נדיר, צריך להיות קשר.] ודאי, אנחנו הרי אומרים "משיב הרוח ומוריד הגשם". אמנם הבעל שם טוב מפרש[לו] שצריך להשיב־לסלק את הרוח־הרוחניות ולהוריד גשם־גשמיות, אבל לפי הטבע רוח וגשם הולכים יחד, ובמקרה שהם לא באים יחד יש בכך כוונת מכוון.

בכל אופן, גם המבול שלנו, שהוא טיפין־טיפין, לא צריך להפריח את האנשים — לא צריך רוח חזקה ששוברת את הכלים. יכולים להיות הרבה מים בלי רוח חזקה. אדרבא, שבסוף תבוא הרוח־הרוחניות ותרגיע. יש אחד שמוציא הרבה רוח מהפה שלו, "כל רוחו יוציא כסיל"[לז], וזו לא הדרך. המבול הוא הרבה מים, ובסוף מוציאים רוח להרגיע את הצבוע. [מהי הרוח? ניגונים?] יכול להיות ניגונים, יכול להיות כיבוד טוב. [רוח הוא האוירה, מצב־רוח.]

בקדושה הרוח מרגיעה והגשם חודד. כשיש

ל בראשית ז, יא.
לא בראשית ח, א.
לב יחזקאל א, ד.
לג מלכים־א יט, יא.
לד יחזקאל יג, יג: "וּבַקַּעֲתִּי רוּחַ סְעָרוֹת בַּחֲמָתִי וְגֶשֶׁם שׁטֵף בְּאַפִּי יִהְיֶה". וראה גם מלכים־א יח, מה.
לה משלי כה, יד.
לו ראה תולדות יעקב יוסף פרשת קדשים אות יא, הובא בשמן למאור לשמיני עצרת.
לז משלי כט, יא.

רוח שמרגיעה הטפות חודרות, כמו אצל רבי עקיבא שראה איך הטפות פועלות שינוי מהותי ומוחשי. הרוח שמורה בפני עצמה, אבל יש ודאי גם מצבים שצריך לחבר את הרוח והמים. בסדר של ארבעת היסודות, אש־רוח־מים־עפר (כנגד י־ה־ו־ה[לח]), חיבור הרוח והמים נקרא "כונן שמים בתבונה"[לט] — רוח היא הבינה, התבונה, **ה** עילאה, וגשם הוא המדות, ה־**ו** של שם הוי'.

להטיף טיפין טיפין

אם כן, יש כאן גם קשר של "מאן דאיהו זעיר [טפה] איהו רב [טופנא]"[מ]. כדי להגיע לרבים צריך הרבה טפות, מבול של טפות. [טפה היא גם לשון להטיף.] אם מתבוננים כך, גם להטיף וגם לשטוף (**טף** בתוספת **ש**). יש שתי שיטות בבלשנות של השפות השמיות — או שרשים של שלש אותיות, יותר מקובל, או, כמו בספר יצירה, שערים של שתי אותיות. אלו שמאמינים רק בשלש אותיות — אמונה אצל הבלשנים — אומרים שטפה היא משרש **טפף**, ועם **פּ** דגושה, וטופנא משרש **טוף**, ועם **פ** רפויה — שני שרשים שונים שאין ביניהם קשר. ככה החכמים האלה אומרים — אל תחשוב שיש קשר ביניהם, רק מקרה הם נשמעים לך אותו דבר. אבל יש הרבה, גם מחשובי האקדמיה, שאומרים שיש תת־שרש של שתי אותיות, והוא משמעותי, לא סתם — וכאן הוא **טף**. ודאי יש קשר בין הטפה לבין הטופנא, המבול, זהו משהו מובהק — כל בר דעת רוצה לומר שאם יש טפה ויש מבול, טופנא, כנראה קשור אחד לשני.

[יש גם קשר למלה טוטפות?] רש"י כותב בפירוש[מא] שטוטפות לשון הטפה — אנחנו מטיפים, מלאכת ההטפה. לפעמים ההטפה מתקבלת כטפות־טפות ומישהו אחר יכול לראות אותו דבר והוא מתפרש אצלו כמבול. [באיוב כתוב "מי פלג לשטף תעלה"[מב], שעושה דפוס לכל טפה[מג].] אכן, כתוב בגמרא שהגשם יורד טיפין טיפין, כדי שלא יהרוס, את העולם, אבל בסוף הגשם של המבול יצא מבול...

מתקדמים ביחד

[איך המבול מתחבר ל'מתקדמים ביחד'[מד], אם אמורים לשטוף את העולם בלי לספור אף אחד?] אם שותים ביחד יוצא מבול... [צריך לעבור להתוועד על מים.] גם זה ויסקי הוא מים — כל דבר לח, כל נוזל, נחשב מים.

[אולי מתקדמים ביחד זה מים מלמטה והמבול הוא מים מלמעלה?] בדיוק! "מעינות תהום רבה" מתקדמים ביחד, כנגד "ארובות השמים" שנפתחו. זו תוספת חשובה, ש'מתקדמים ביחד' תלוי בכך שארובות השמים נפתחות — אז אפשר להתקדם ביחד. כתוב ש"אין לך טפה שיורדת מלמעלה שאין שתי טיפין עולות כנגדה מלמטה"[מה] — "שתי טיפין" הן ממש 'מתקדמים ביחד'. ההטפה שייכת דווקא ל"טּטפּוֹת", התפילין של ראש, אבל תפילין של יד — שמניחים עוד קודם — הן כנגד הלב, להן שייך ה'מתקדמים ביחד'. בתפילין של יד כתוב "וקשרתם"[מו], פעולת ההתקשרות והחיבור מלב אל לב של "שתי טפות" מלמטה (שבכלל לא

> לפעמים ההטפה מתקבלת כטפות־טפות ומישהו אחר יכול לראות אותו דבר והוא מתפרש אצלו כמבול

לח ע"ח שמ"ב פ"א.
לט משלי ג, יט.
מ זהר ח"א קכב, ב; ח"ג קסח, א.

מא רש"י על שמות יג, טז (בשם מנחם).
מב איוב לח, כה.
מג ב"ב טז, א.
מד ראה שיעור י"א תמוז תשע"ז ואילך.
מה ראה תענית כה, ב (לגרסת הרוקח סי' שעז); זהר ח"ג רמז, ב.
מו דברים ו, ח.

נקראות בפסוק התפלין של יד טפות). בזכות האתערותא דלתתא הזו מעוררים שתרד מלמעלה טפה אחת — ואחריה עוד אחת, ועוד אחת, עד אין סוף. ככה מביאים לעולם טופנא, מבול של גילוי הנסתר, תורת משיח.

מהו המבול? "כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת הוי' כַּמַּיִם לַיָּם מְכַסִּים", שהשיעור שלך כל כך מענין ששום דבר אחר בעולם כבר לא מענין

[אז מהו המבול?] "כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת הוי' כַּמַּיִם לַיָּם מְכַסִּים"[מז], שהשיעור שלך כל כך מענין ששום דבר אחר בעולם כבר לא מענין — מענינים אותו רק המים, לא חסר לו כלום. שהתורה לגמרי תופסת את האדם, כמו שכתוב בלוח "היום היום"[מח] שמפרשים בגן עדן את "הלומד תורה לפרקים"[מט], שהתורה לוקחת אותו לגמרי ('נעמט אים'), אוחזת אותו, מפרקת אותו. יש משהו ב'מתקדמים יחד' שמפרק את האדם מכל הקשרים שיש לו להבל, לעלמא דשקרא — פתאום הוא מתפרק ומתכסה במים, ולכך קוראים מבול.

זו הברכה העיקרית – שנזכה לעשות מבול: מבול של תורה, מבול של אמונה, מבול של גאולה, מבול של משיח, עם הרבה טפות והרבה טפים, הרבה ילדים

סוד הבת

עוד ווארט אחד: השבת היה פה שיעור בנות[נ], רציתי לדבר על משהו דומה — המלה בת. בת היא קטנה. "והוי' ברך את אברהם בכל"[נא], "בת היתה לו ו'בכל' שמה"[נב] — בתוך הבת הקטנה יש הכל. אבל יש עוד משמעות ל"בת" — מדת לח הכי גדולה, שכנגדה המדה ביבש היא איפה (שגדול ממנה, במדת היבש, רק הכור). בבת יש שלשה סאים, בסאה יש ששה קבים, בקב יש ארבעה לוגין ובלוג יש שש ביצים, כך שהבת מכילה 432 ביצים (מספר של משיח, "**בן פרצי**"[נג], זיווג **ריו־ריו**[נד] וכו').

יש מחלוקת רבי חיים נאה והחזון איש במדות. בחפירות מצאו כלים מהמקדש כשיטת הגר"ח נאה. לפי הגר"ח נאה בת זה בערך 25 ליטר ולפי החזון איש בערך 43 ליטר — מדה גדולה. למי ששותה ליטר מים ליום — מומלץ — בת מים מספיקה לכמעט חדש לפי הגר"ח נאה ולחדש וחצי לפי החזון איש. זו כמות גדולה של מים. בת היא דווקא מדה של לח — הבן הוא יבש והבת היא לחה. יכולה להיות בת קטנה עם המון מים, המון לחות. קצת דומה לסוד הטפות שדברנו עליו. אפשר לעשות חשבון כמה בנות היו במבול... צריך הרבה בנות כדי לעשות מבול...

שתהיה שנה ברוכה, עם הרבה־הרבה מים, "אין מים אלא תורה"[נה], "הוי כל צמא לכו למים"[נו], שכל אחד יקבל הרבה בנות של מים, יפיץ הרבה בנות של מים.

זו הברכה העיקרית — שנזכה לעשות מבול: מבול של תורה, מבול של אמונה, מבול של גאולה, מבול של משיח, עם הרבה טפות והרבה טפים, הרבה ילדים. לחיים לחיים. ילדים הכוונה גם נכדים ונינים, עד סוף כל הדורות, בדור שלנו. לחיים!

יפי, שתהיה שנת מבול. צריך לקבל החלטות טובות. שנקבל החלטות טובות, ושה' יעזור שנוכל לקיים אותן.

מז ישעיה יא, ט.
מח לוח "היום יום" י"א אלול.
מט סנהדרין צט, ב.
נ נדפס לקמן בגליון.
נא בראשית כד, א.
נב ב"ב טז, ב.
נג פיוט "לכה דודי".
נד ראה דרושי יוה"כ (שעה"כ ופע"ח) פ"ג (ע"פ זהר ח"ב ג, א); ע"ח של"ט דרוש י.
נה ב"ק יז, א; זהר ח"ב ס, א. ובכ"מ.
נו ישעיה נה, א.

שיעור

סוד העדינות והצניעות

העץ בתוך הגן

קיצור מהלך השיעור

בליל שבת בראשית התקיים שיעור נשים מיוחד, בו התייחס הרב לסוגיה חינוכית שעלתה לאחרונה על שולחנו – מהו **היסוד של חינוך הבנות**. מתוך התבוננות בפרשת **בראשית** עלו יסודות חשובים של **כח האשה היהודיה – עדינות, צניעות** והיכולת להיות **"עץ החיים בתוך הגן"**, הלב הנסתר הפועם בכל נקודה בבית היהודי.

פרשת בראשית מלאה עצים. במעשה בראשית ('הסיפור הראשון' של הבריאה) נבראו העצים ביום השלישי, וביום השישי ניתנו העצים למאכל האדם. בהמשך (הסיפור השני של הבריאה) מופיע גן עדן המלא עצים: "וַיִּטַּע הוי' אֱלֹהִים גַּן בְּעֵדֶן מִקֶּדֶם וַיָּשֶׂם שָׁם אֶת הָאָדָם אֲשֶׁר יָצָר. וַיַּצְמַח הוי' אֱלֹהִים מִן הָאֲדָמָה כָּל עֵץ נֶחְמָד לְמַרְאֶה וְטוֹב לְמַאֲכָל וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הַגָּן וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע"[א]. האדם הצטוה "מִכֹּל עֵץ הַגָּן אָכֹל תֹּאכֵל. וּמֵעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ כִּי בְּיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת"[ב]. הנחש מתדיין עם האשה על העצים ולבסוף האשה לוקחת מפרי עץ הדעת... האדם ואשתו מתחבאים "בְּתוֹךְ עֵץ הַגָּן"[ג]. ה' דן עם האדם ואשתו על האכילה מן העץ. לבסוף האדם מגורש מגן עדן מחשש "פֶּן יִשְׁלַח יָדוֹ וְלָקַח גַּם מֵעֵץ הַחַיִּים וְאָכַל וָחַי לְעֹלָם"[ד], ומאז הכרובים שומרים "אֶת דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים"[ה].

עדינות צניעות

המלה הפשוטה **עץ** מורכבת מאותיות עי"ן צדי"ק[ו]. מה אומרות האותיות הללו (מלבד הקשר בין עץ לעצה[ז], הנחש השיא עצה רעה ואילו

נערך ע"י יוסף פלאי, מתוך שיעור ליל שבת פרשת בראשית תשפ"ז.

א בראשית ב, ח-ט.

ב שם פסוקים טז-יז.

ג שם ג, ח.

ד שם פסוק כב.

ה שם פסוק כד.

ו האותיות **ע-צ** דומות בצורתן. בין עברית וארמית יש חילוף ע-צ, כמו "אחת מצלעותיו" מתרגם אונקלוס "חדא מעילעוהי". בנוסף, **ע-צ** הן זוג אותיות באלפא-ביתא של אכב"ו.

ז זהר חדש (מדרש הנעלם) ל, ב; קהלת יעקב ערך

מצוות התורה הן 'עצות טובות' בלשון הזוהר[ח])?

בהקשר של גן עדן, מתבקש לומר שהאות **ע** רומזת ל**עֵדֶן**, המקור ממנו יוצא הנהר המשקה את הגן (ומגדל את העצים). המושג עדן קשור לעדינות[ט], תכונת נפש פנימית חשובה, כאשר עיקר תיקון האדם בדרך החסידות הוא 'עידון המדות'[י], "לעולם יהא אדם רך כקנה [הכופף עצמו בפני הרוח ולכן אינו נשבר] ואל יהא קשה כארז [מדות 'קשות' של עולם התהו שסופן להשבר ברוח עזה]"[יא], וכן דוד המלך נקרא "עדינו העצני"[יב] (קשר מובהק בין עדינות לעץ, "כשהיה יושב ועוסק בתורה היה מעדן עצמו כתולעת, ובשעה שיוצא למלחמה היה מקשה עצמו כעץ"[יג], כאשר הצד הקשה כעץ מועד ליפול, כמו היצר הגובר במלחמה[יד], והרי דוד לא זכה לבנות את המקדש בגלל מלחמותיו[טו]). עדן הוא גם במשמעות של

האות **צ** רומזת ל**צ**ניעות, מדובר בצניעות ובושה חיוביות, כמו תכונות הנפש המאפיינות את ישראל, "שלשה סימנים יש באומה זו, רחמנים, ביישנין וגומלי חסדים"

ענג (כמו "מעדני מלך"[טז], "ויתעדנו"[יז]), וסוד **ענג** הוא ראשי תבות **ע**דן־**נ**הר־**ג**ן[יח], ענג אמתי הוא עדין (השרשים ענג־עדן קרובים, חילוף ג־ד) ולא גס ומגושם (שאז **ענג** נהפך ל**נגע**, "אין בטובה למעלה מענג ואין ברעה למטה מנגע"[יט]).

[אכן, יש גם עדינות שלילית, שהרי בכל מדה בנפש יש "את זה לעמת זה עשה האלהים", כמו בנבואת ישעיהו על בבל "וְעַתָּה שִׁמְעִי זֹאת עֲדִינָה הַיּוֹשֶׁבֶת לָבֶטַח הָאֹמְרָה בִּלְבָבָהּ אֲנִי וְאַפְסִי עוֹד"[כ] (ה'עדין' היחיד בתנ"ך) — עדינות מתוך 'הרגשת היש', בטחון עצמי, גאוה וזחיחות דעת. אך "מדה טובה מרובה"[כא], ו"הרע כסא לטוב"[כב], וכך יש להעלות את העדינות והבטחון של הקליפה לקדושה (ולדרוש "ועתה שמעי נא זאת עדינה" כקריאה לתשובה, "אין ועתה אלא תשובה"[כג]) כאשר במקום הרגשת היש תהיה תודעת "אין עוד מלבדו"[כד], "בלתי להוי' לבדו"[כה] ובטחון דקדושה, כמו במודעות הטבעית בגן עדן מקדם לפני החטא.]

בהמשך לכך, האות **צ** רומזת ל**צ**ניעות, "וְהַצְנֵעַ לֶכֶת עִם אֱלֹהֶיךָ"[כו], "וְאֶת צְנוּעִים חָכְמָה"[כז]. בסיפור גן העדן, הצניעות מופיעה בפסוק "וַיִּהְיוּ שְׁנֵיהֶם עֲרוּמִּים הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ וְלֹא יִתְבּשָׁשׁוּ"[כח], ומפרש רש"י "שלא היו יודעים דרך צניעות להבחין בין טוב לרע", ובגימטריא: **צניעות** שוה **בושה בושה** (יחס של "שלם וחצי").

'עץ'. ובכ"מ.

ח זהר ח"ב צז, ב.

ט ראה בהרחבה בחוברת **עדון המדות**.

י תענית כ, א־ב.

יא שמואל־ב כג, ח.

יב מועד קטן טז, ב. **עדינו** = 140, **י** פעמים **דוד** (רמז גם לדויד מלא י', ככתוב בדברי־הימים, לשבחו של דוד). העצנו כתיב, העצני קרי – העצנו עם **ו** היינו תפארת, סוד עץ החיים, העצני עם **י** כנגד היסוד, עץ הדעת טוב ורע, היינו מה שמתקשה כעץ בשעת יציאתו לקרב, "אין קישוי אלא לדעת". אמנם הדעת היא נשמת התפארת, עץ החיים, אך בהיותה כח ההתקשות היא השרש במוחין של מדת ההתקשרות בלב, ספירת היסוד, שיש בה טוב, "דבק טוב", וגם רע, אין קישוי ללא יצר רע, ודוק היטב.

יג כמו בדין יפת תאר, "לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע" (קידושין כא, ב).

יד דברי הימים־א כב, ח.

טו בראשית מט, כ.

טז נחמיה ט, כה.

יז זהר ח"א כו, א; ספר הליקוטים ולקו"ת (להאריז"ל) ישעיה פנ"ח. ובכ"מ.

יח ספר יצירה פ"ב מ"ד.

יט ישעיה מז, ח.

כ יומא עו, א.

כא כש"ט (קה"ת) אותיות כו ו־ע, מיסודות תורת הבעל שם טוב. **י** פעמים **בעל שם טוב** = **טוב** פעמים **רע**.

כב בראשית רבה כא, ו.

כג דברים ד, לה.

כד שמות כב, יט.

כה מיכה ו, ח.

כו משלי יא, ב.

כז בראשית ב, כה.

מדובר כאן בצניעות ובושה חיוביות, כמו תכונות הנפש המאפיינות את ישראל, "שלשה סימנים יש באומה זו, רחמנים, ביישנין וגומלי חסדים"[כח], אלא שהבושה והצניעות הללו קשורות להבחנה בין טוב לרע ולכן לא התגלו לפני החטא (למרות שהאדם היה חכם מאד, וידע לקרוא שמות לכל הברואים, לזהות את האותיות המחיות את אותו נברא[כט]).

התכונות עדינות וצניעות שייכות במיוחד לאשה — שם התואר עדִין מופיע בתנ"ך רק בלשון נקבה, "עדינה", וכן הצניעות היא תכונה נשית מובהקת (כדברי חז"ל[ל] שהאשה נבראה מהצלע, המקום הצנוע שבאדם כדי שתהיה אשה צנועה). יחסית, הצניעות שייכת למדת הגבורה, יראה, שיש בה כח של כיסוי והגבלה, ואילו העדינות נובעת משפלות (דוד, ש"מעדן עצמו כתולעת", אומר על עצמו "ואנכי תולעת ולא איש"[לא]) אך יש בה גם ממד מובהק של חסד, אהבה — העדינות מעודדת הענקה לזולת מתוך אכפתיות, רגישות והקדמת הזולת לצרכי האדם עצמו (כלומר, עדינות היא היפוכה המוחלט של אנוכיות גסה).

> לפעמים נערה תל־אביבית המתלבשת בלבוש שאינו צנוע – היות שלא זכתה לקבל חינוך יהודי – הינה עדינה יותר מאשר נערה 'דוסית' המקפידה על לבושה

> בדרגת עץ הדעת, יש באהבה וביראה מודעות עצמית, "יש מי שאוהב" ו"יש מי שירא" ('אני אוהב', 'אני ירא'). ואילו בעץ החיים, האהבה והיראה הן ללא מודעות עצמית

אם חושבים על חינוך בנות, מה קודם למה — עדינות או צניעות? המחשבה הראשונה אצל אמהות ומחנכות רבות היא שקודם כל צריך להקפיד על הצניעות, אותה קל יותר 'למדוד' בלבוש וכיו"ב, ואילו העדינות היא תכונת נפש פנימית חמקמקה יותר, המיועדת ל'מתקדמות'. אבל האמת היא שכמו בראשי התבות, **ע**דינות־**צ**ניעות, העדינות קודמת לצניעות — בת עדינה ממילא תהיה צנועה (וגם אם באופן חיצוני לבושה אינו צנוע לעת עתה, הרי זה מחוסר ידיעה והבנה, ואם יש בה עדינות ממילא תבוא גם הצניעות בע"ה, ולפעמים נערה תל־אביבית המתלבשת בלבוש שאינו צנוע — היות שלא זכתה לקבל חינוך יהודי — הינה עדינה יותר מאשר נערה 'דוסית' המקפידה על לבושה).

שני עצים

אם **עץ** הוא **ע**דינות־**צ**ניעות, אזי עץ החיים ועץ הדעת הם שני סוגים של עדינות־צניעות:

עץ הדעת הוא שרש המודעות העצמית, ועץ החיים הוא למעלה מהמודעות העצמית, חיים טבעיים ועצמיים[לב]. כך בנוגע למדות־הלב, אהבה ויראה (עיקר המדות): בדרגת עץ הדעת, יש באהבה וביראה מודעות עצמית, "יש מי שאוהב" ו"יש מי שירא"[לג] ('אני אוהב', 'אני

כח יבמות עט, א.

כט ראה בראשית ב, יט־כ; בראשית רבה יד, ד. וראה תניא, שער היחוד והאמונה פ"א. חכמה זו של האדם גדולה מחכמת המלאכים שלא ידעו לקרוא שמות (בראשית רבה שם), כיון שחכמתו כלולה מחכמת השמים וחכמת הארץ, נשמתו מן השמים ונפשו־גופו מן הארץ, ולפני החטא היה בבחינת "אין וועלט אויס וועלט" (מחוץ לעולם ובתוך העולם יחד) בשלימות, היינו חכמה עילאה וחכמה תתאה, שכל זמן שהם מחוברים יחד, שניהם בבטול גמור לה' וממילא אין ידיעת טוב ורע (הרגשת ישות נפרדת), וד"ל.

ל בראשית רבה יח, ב.

לא תהלים כב, ז.

לב ראה סה"מ "אתהלך־לאזניא" עמ' נה (ובכ"מ). מבואר באריכות בספר מודעות טבעית.

לג ע"פ תניא פל"ה.

בעץ הדעת, צריך לעבוד על העדינות והצניעות – 'אני לא עדינה בטבעי, אבל אני משתדלת להיות עדינה; אני לא צנועה באופן טבעי, לא קל לי, אבל אני משתדלת להתנהג בצניעות'

הידיעה שישנן עדינות וצניעות עצמיות, של עץ החיים, הופכת את המאמץ המודע לרכוש את המדות הללו לקל ומתיישב יותר – בסופו של דבר, זהו מאמץ לחזור ולחשוף את הטבע הפנימי של הנפש, לרכוש משהו שבעצם הוא טבעי

ירא'). ואילו בעץ החיים, האהבה והיראה הן ללא מודעות עצמית, 'מדות מכוסות' ולא 'מגולות'[לד] (אני בתוך האהבה, לא מודע לחוויית האהבה עצמה, כמו אדם הכולל זכר ונקבה ולא כמו לאחר החטא שאז נקראה חוה, שם לעצמה, מרגישה־חווה את עצמה נפרדת מהאיש).

ובנוגע לעדינות וצניעות: בעץ החיים, אלו תכונות נפש טבעיות ועצמיות. הצניעות של עץ החיים היא "צניעותא" (כמו "ספרא דצניעותא") השייכת לראש העליון של הכתר, "רישא דלא ידע ולא אתידע" (לא מודע לעצמו), למעלה מאותה "דרך צניעות" שהגיעה אחרי חטא עץ הדעת.

בעץ הדעת, צריך לעבוד על העדינות והצניעות – 'אני לא עדינה בטבעי, אבל אני משתדלת להיות עדינה; אני לא צנועה באופן טבעי, לא קל לי, אבל אני משתדלת להתנהג בצניעות'. חינוך לעדינות וצניעות שייך לממד הזה, שדורש עבודה ומאמץ. זהו לא דבר רע, כך צריך להיות: ככל שיש מודעות עצמית, כך גם תכונות הנפש העמוקות ביותר הן משהו ש'עובדים' עליו, עבודה מודעת לרכוש את המדות הטובות[לה], קנין שיש להתאמץ כדי לקנותו (כמו בדרך "הרגל נעשה טבע"[לו]). כך בנוגע לבושה (צניעות), כתוב שבהר סיני רכשו ישראל את מדת הבושה, "ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו"[לז], "זו בושה"[לח]. בטבע הראשון "ישראל עזין שבאומות"[לט], אך כאשר הבושה הורידה את כיסוי העזות הזו נחשפה הצניעות העצמית שהסתתרה מתחתיה.

בעומק, הידיעה שישנן עדינות וצניעות עצמיות, של עץ החיים, הופכת את המאמץ המודע לרכוש את המדות הללו לקל ומתיישב יותר – בסופו של דבר, זהו מאמץ לחזור ולחשוף את הטבע הפנימי של הנפש, לרכוש משהו שבעצם הוא טבעי, וממילא הוא לא מנוגד לטבענו והוא עתיד להצליח בע"ה. ובממד נוסף, הידיעה שעדינות וצניעות במובנן העמוק הן תכונה טבעית לגמרי, שצריכה להיות מוטבעת בנפש של בת ישראל, גורמת לבושה עמוקה יותר כשמרגישים עד כמה המודעות העצמית הנוכחית רחוקה מהתכונות הללו, בדומה לירא־הבשת שחשים בעמידה מול צדיק[מ]. הבושה הזו בעצמה מעדנת את הנפש ומעוררת רצון להצניע־להעלים את עצמי[מא].

לאשה יש תכונה מיוחדת של דיבור, "תשעה קבין שיחה"[מב]. אם היא במדרגה של עץ הדעת, עליה להשקיע מאמץ מודע ומכוון שהדיבורים

לד ע"פ ע"ח שער הכללים פ"ו.

לה הדעת היא 'מפתח' המדות ("מפתחא דכליל שית") – את המדות בלב מולידים מתוך רחם האם, בינה, על ידי עבודה מתוך התבוננות. השרש **עבד** רומז לעץ הצומח מתוך **בינה־דעת**, "אם אין דעת אין בינה, אם אין בינה אין דעת" (**בינה דעת = ישראל**). בבינה ודעת דווקא קיימת הרגשת הישׁ, מה שאין כן בחכמה (אין, בטול).

לו תניא פמ"ד (ע"פ שו"ת הרמ"ע מפאנו סימן לו). ובכ"מ.

לז שמות כ, יז.

לח נדרים כ, א.

לט ביצה כה, ב.

מ ראה "הערה לתיקון חצות" בסידור אדמו"ר הזקן.

מא בלשון החסידות, חויה זו נקראת "הרגשת השפלות מתוך הרגש הבטול" – וראה **לב לדעת** "פרק בעבודת ה'" ביאור ג (עמ' כה־כו) ובאריכות ב**עידן המדות** מהדורת תשע"ז.

מב ע"פ קידושין מט, ב.

יהיו טובים ולא שליליים (כלשון הרע ורכילות וכו', ולא להרבות בדברים עם כל אחד, כמו חוה שעצם הדיבור שלה עם הנחש היה פגם־בדקות בצניעותה ומכאן שרש החטא). אך אם היא במדרגה של עץ החיים, אזי העדינות והצניעות ישתקפו, בדרך ממילא, בדיבורים שלה, ואין לה לחשוש יותר מדי מדיבור שלילי.

אדרבה, מוסבר בחסידות[מג] שה"בינה יתרה"[מד] שניתנה באשה מתגלה בדיבור שלה, המגלה את הרבדים העמוקים ביותר מהעל־מודע, שהרי "נפש חיה" של האדם היא־היא "רוח ממללא"[מה].

בתוך הגן

בתיאור העצים בגן עדן נאמר "וְעֵץ הַחַיִּים בְּתוֹךְ הַגָּן וְעֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע". דווקא על עץ החיים כתוב שהוא נמצא "בתוך" הגן. בהמשך, האשה אומרת לנחש "וּמִפְּרִי הָעֵץ אֲשֶׁר בְּתוֹךְ הַגָּן אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא תִגְּעוּ בּוֹ פֶּן תְּמֻתוּן" — האשה לא מתייחסת כלל לעץ החיים, ובמקום זה היא אומרת שעץ הדעת נמצא בתוך הגן! אחד הפירושים הוא כדברי המהר"ל (על פי המדרש[מו]) "עץ החיים ועץ הדעת עיקר אחד להם, והעיקר של שניהם היה בתוך הגן, באמצע הגן"[מז]. ועדיין הדברים דורשים הסבר.

המלה "בתוך" מופיעה לראשונה במאמר של יום שני, "יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם"[מח] ומתרגם אונקלוס "במציעות מיא". גם כאן מתרגם אונקלוס "ואילן חייא במציעות גינתא" וכן מפרש רש"י "באמצע הגן". אם כן, "בתוך" כאן פירושו באמצע (לעומת רוב המקומות בתנ"ך ש"בתוך" מתורגם "בגו" ולא "במציעות"[מט]). אבל מהו האמצע? יש אמצע נמדד, גלוי, ויש אמצע נסתר, "בתוך" ובפנימיות. עץ הדעת — שרש המודעות העצמית — נמצא בתוך־באמצע הגלוי, לכן הוא מופיע לעיני האשה. אבל עץ החיים הוא "בתוך" בפנימיות, הוא נמצא בתוך כל נקודה בגן, אבל הוא אינו גלוי וידוע, לכן האשה לא מתייחסת אליו. ה"בתוך" של עץ הדעת מתייחס למקום, הוא 'מקומי', וה"בתוך" של עץ החיים הוא 'לא מקומי' (כמו תופעה לא מקומית בפיזיקה), נמצא בו זמנית בכל מקום.

> עץ הדעת – שרש המודעות העצמית – נמצא בתוך־באמצע הגלוי, לכן הוא מופיע לעיני האשה. אבל עץ החיים הוא "בתוך" בפנימיות, הוא נמצא בתוך כל נקודה בגן, אבל הוא אינו גלוי וידוע, לכן האשה לא מתייחסת אליו

לפי הפירוש הזה, החשש של "וְעַתָּה פֶּן יִשְׁלַח יָדוֹ וְלָקַח גַּם מֵעֵץ הַחַיִּים וְאָכַל וָחַי לְעֹלָם"[נ] הוא שמא האדם "ישלח ידו" לאשר לפניו בגן ובהיסח־הדעת (עליו נאמר "משיח בא בהיסח הדעת"[נא]) יגיע לנקודה הפנימית שלו, ל"עץ החיים בתוך הגן" — לעץ הדעת מגיעים בדעת ולעץ החיים מגיעים בהיסח הדעת[נב] (וממילא נדרש להרחיק את האדם מהגן כולו, ולא די לגדר את נקודת־המרכז של הגן בה גדל עץ החיים).

מג ד"ה "יו"ט של ר"ה" תרנ"ט.
מד נדה מה, ב.
מה בראשית ב, ז ובתרגום אונקלוס שם.
מו המדרש לא נמצא לפנינו, כמו המדרשים שיובאו בהמשך על "בתוך" שאינם לפנינו.
מז גור אריה על בראשית ב, ט.
מח בראשית א, ו.
מט וראה במדבר יז, כא, שם נחלקו אונקלוס ורש"י האם "בתוך מטותם" פירושו "בגו" או באמצע.
נ בראשית ג, כב.
נא סנהדרין צז, א.
נב כיוצא בזה, בחטא מי מריבה: הסלע האמתי נעלם ונסתר, והתגלה רק כאשר משה רבינו, מתוך חולשת דעת, הגיע להיסח הדעת לאחר שהכה בסלע אחר (כפירוש רש"י) – הסלע הגלוי שעליו מכים אינו הסלע האמתי, אותו ניתן למצוא רק בדיבור עדין. אלא שמשה לא הבין זאת דווקא מפני שרשו של עץ החיים ב'צניעותא דרדל"א' מעל הדיבור.

בתוך הלב

במלים אחרות, "בתוך" הוא הלב. עץ שייך ללב[נג], כאשר יש חיצוניות הלב ופנימיות הלב. עץ הדעת הוא חיצוניות הלב (בו יש שני חללים, משכן היצר טוב ומשכן היצר הרע, עץ הדעת טוב ורע). עץ החיים הוא פנימיות הלב, רעותא דלבא, "בתוך" הלב ממש (כאשר על העבודה של חיצוניות הלב שייך הכלל הגדול "מח שליט על הלב"[נד] ואילו בפנימיות הלב נאמר "פנימיות הלב שליט על המח"[נה]). ברמז: **עץ** = **ה** פעמים **לב** — יש **ה** חסדים בדעת המתפשטים בלב, כנגד עץ החיים, ו־**ה** גבורות כנגד עץ הדעת, דווקא בגבורה־צמצום יש הרגשת עצמו (וגם "יש מי שאוהב" היינו גבורה שבחסד).

הראש חשוב מאד, אבל הוא בפני עצמו, כמו אבא הנמצא בחדר הלימוד (או חדר העבודה) לא ממש נוכח ומעורב בבית. ואילו האמא נמצאת ממש 'בתוך' כל מקום בבית, היא הלב הפועם בבית (בין אם רואים זאת ובין אם לא)

בכל דבר יש שלש מדרגות: ראש־תוך־סוף (והסימן בראשי התבות למפרע, **סתר**, "אתה סתר לי"[נו]). בגוף האדם, הראש הוא הראש, הלב הוא התוך, והסוף יכול להיות הרגליים (או הברית, "סיומא דגופא"[נז], או הפה־מלכות, "סיפא דכל דרגין", או הכבד כמו במח־לב־כבד[נח]). באופן פשוט, הראש הוא החשוב ומעלתו מעל כולם, אבל יש מעלה בלב שאין בראש. במבנה המשפחה: האבא הוא הראש (**ראש בית**, אותיות **בראשית**[נט]) והאמא היא הלב[ס] (כמבואר שאדם־חוה־נחש הם מח־לב־כבד, וממילא אבא אדם הוא הראש ואמא־חוה היא הלב). הראש חשוב מאד, אבל הוא בפני עצמו, כמו אבא הנמצא בחדר הלימוד (או חדר העבודה) לא ממש נוכח ומעורב בבית. ואילו האמא נמצאת ממש 'בתוך' כל מקום בבית, היא הלב הפועם בבית (בין אם רואים זאת ובין אם לא).

שני מאמרי חז"ל המתייחסים ל"תוך" מהווים אבני יסוד בחסידות: א. על הפסוק "ויפח באפיו נשמת חיים" מובא בשם הזוהר "מאן דנפח מתוכיה נפח"[סא] (יסוד ספר התניא בהסבר הנפש האלקית). ב. על הפסוק "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"[סב] מובא (בספר ראשית חכמה[סג] ועוד) בשם חז"ל "'בתוכו' לא נאמר אלא 'בתוכם', בתוך הלב של כל אחד מישראל" (שני מאמרים אלו אינם נמצאים בידינו במקורם בדברי חז"ל ובזוהר, כאילו הם משרש עץ החיים, "בתוך" נסתר ונעלם). בשני מאמרים אלו, ה"תוך" הוא פנימי ונסתר: בריאת נשמת האדם לא היתה רק במאמרו־דיבורו של ה', כמו שאר הנבראים, אלא ב'נפיחה' של הבל פיו כביכול, נפיחה היוצאת "מתוכו", מהפנימיות שלו. וכן השראת השכינה בישראל: המשכן נמצא אמנם ב"תוך" הגלוי, באמצע המחנה, אבל השראת השכינה "בתוך כל אחד מישראל" היא בתוך הפנימי שבכל מקום, בכל אחד.

נג אם העץ הוא לב, אזי המח אינו עץ אלא העדן והנהר המשקה את העצים, כמבואר שעדן היינו חכמה ונהר בינה.
נד זהר ח"ג רכד, א; תניא פי"ב.
נה לקו"ת דרושים לר"ה נח, ד.
נו תהלים לב, ז. על ראש־תוך־סוף בכל ספירה ראה ע"ח שכ"ד.
נז הקדמת תקו"ז יז, א ("פתח אליהו").
נח ראה ע"ח שכ"ו פ"ב. ובכ"מ.
נט תקו"ז תקון ג (יח, ב); תקון ח (כד, א).
ס על האיש והאשה כמח ולב ראה גם זהר ח"ג רכד, א.
סא תניא פ"ב.
סב שמות כה, ח.
סג ראשית חכמה שער האהבה פ"ו אות יט. וראה אלשיך עה"ת שמות לא, יג.

שיעור

מאור עיניים פרשת נח

להחזיר לחוטא את מעלותיו

קיצור מהלך השיעור

את המאמר שיש דורשים **לשבח** ויש דורשים **לגנאי** את **"נח איש צדיק תמים היה בדורותיו"** מפרש המאור עינים בדרך מקורית, על יסוד פירוש המגיד ממעזריטש לדברי חז"ל ש**המוכיח את חברו שאינו מקשיב לו זוכה במעלות החבר**. ההסבר המעמיק של הדברים משרטט מחדש את מערכת היחסים **בין הצדיק לרשע**, ככזו שבה יש לצדיק מה **לקבל מהרשע**, אך הוא משתוקק **להחזיר את הכל לרשע** ויודע שבסופו של דבר גם הוא עצמו **רק ירוויח** מכך.

אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדורותיו וגו'. פירש"י יש דורשין אותו לשבח כל שכן אילו היה בדור של צדיקים היה צדיק יותר, ויש דורשין לגנאי אילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום. וצריך להבין למה דורשין לגנאי כיון שיש לדרוש לשבח. ועוד, הלא הכתוב קורא אותו צדיק תמים, דהיינו שהיה צדיק שלם שלא היה חסר כלום, ואם כן הוא שאם היה בדורו של אברהם וכו', הרי אינו שלם.

בשביל לענות על הקושיות הללו — מדוע לדרוש לגנאי כשאפשר לדרוש לשבח? כיצד צדיק שהוא צדיק "בדורותיו" בלבד, ובדור אחר לא היה נחשב לכלום, יכול להיות מוגדר "צדיק תמים [שלם]"? — יתן המאור עינים משמעות חדשה בדרשה לגנאי.

"חלקו וחלק חברו"

לשם כך הוא מקדים אודות תופעה מיוחדת המתחוללת כשהצדיק מוכיח את בני דורו והם לא מקבלים את התוכחה, כפי שעשה נח במשך 120 שנות בנין התבה[א]:

אך האמת הוא, דכשהצדיק מוכיח את הדור ואינם רוצים לקבל מוסר הוא נוטל מהם את החלק הטוב שלהם. וזהו אומרם ז"ל (חגיגה טו.) זכה נוטל חלקו וחלק חבירו בגן עדן, לאו דוקא בעולם הבא נאמרו הדברים אלא אפילו בעולם הזה, שהוא נוטל את החלק הטוב שבתוכם אם מוכיח אותם ואינם רוצים לקבל.

נערך ע"י איתיאל גלעדי. ט"ז מרחשון פ"ו – רשימה.

א ראה רש"י בראשית ו, יד.

כאשר השומע אינו שומע־מבין־מפנים את הדברים, דבוריו של הצדיק־המוכיח חוזרים אליו עצמו באור חוזר, כאשר בתוך ההד של דברי המוכיח נכלל גם עצם כח השמיעה של השומע

ואסבריה מורי לדבר זה, כי הדבור מפי הצדיק לאוזן השומע, והדבור הוא דבר רוחני והוא מדריגה עשירית, והשמיעה היא גם כן היא דבר רוחני והיא מדריגה עליונה למעלה מהדבור, וכשהוא שומע ואינו מקבל מוסר לוקח הצדיק חלק השמיעה שלו, שהדבור של הצדיק חוזר אליו עם חלק השמיעה של השומע.

כח הדבור, בו מוכיח הצדיק, הוא סוד **ה** תתאה, מלכות. כח השמיעה, בו שומע מי שהתוכחה מכוונת אליו, הוא סוד **ה** עילאה, בינה (שהיא גם סוד "עולם הבא"[ב], חלק הטוב של הרשע שמקבל הצדיק). כך בפסוק היחוד, "שמע ישראל"[ג], משה מדבר אל בני ישראל והם שומעים־מבינים את דבריו. אכן, כאשר השומע אינו שומע־מבין־מפנים את הדברים, דבוריו של הצדיק־המוכיח חוזרים אליו עצמו באור חוזר, כאשר בתוך ההד של דברי המוכיח נכלל גם עצם כח השמיעה של השומע. אז נכפלת שמיעת־בינת הצדיק (בסוד תוספת פרצוף התבונה על פרצוף הבינה[ד]) — בנוסף לבינה שלו, הבנת המציאות ב'ראש' של צדיק, הוא זוכה גם בבינה של הרשע, הבנת המציאות ב'ראש' של הרשע. זו תוספת חשובה לעבודת הצדיק, המתורגמת אצלו לראיה שיש בה את מעלת "כיתרון האור מן החשך"[ה].

גנאי ושבח

וזהו כוונת הדורשין לגנאי, שמהגנאי נשמע השבח שלו. דהיינו שהם מפרשים **איש צדיק** וכו' בדורותיו, שסבת הצדקות שלו היה מדורותיו, שלקח מהם **את** חלק הטוב שלהם במה שהוכיח **אותם ולא** רצו לקבל. והשתא **ניחא, שבאמת** היה **צדיק** תמים, **אך** שזה היה מחמת דורותיו.

לפי הביאור הזה, הדרשה לגנאי אינה שוללת את שלמותו של נח כ"צדיק תמים", אלא מתארת את הדרך שבה זכה לשלמותו — הגנאי של בני דורו, שהוכיחם ולא שמעו לו, הוא שהשלים אותו בכח השמיעה שלהם (ה'מופקד' אצלו, כדלקמן). אילו היה נח בדורו של אברהם "לא היה נחשב לכלום" ביחס לאברהם עצמו, היהודי הראשון, שעבד את ה' והשיג כל מה שהשיג מכח עצמו דווקא (ולא בכח הגנאי של בני דורו).

ובכל זאת, יש דורשים לשבח, שאם היה נח "בדור של צדיקים" — בכלל, לאו דווקא "דורו של אברהם" (כפי שעולה מדיוק הלשונות בשתי הדרשות) — אזי היה מקבל מצדיק הדור תוספת של אור גדול על צדקותו העצמית (אלא שהכל היה בדרך של אור ישר, ולא באופן הרצוי לכתחילה, באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא, בכח של העלאת מ"ן באור חוזר, בסוד עבודת הבירורים שהחלה מאברהם אבינו[ו], העובד בכח עצמו).

תיקון נח במשה

אכן, "לא ידח ממנו נדח"[ז] ובסופו של דבר גם הרשע יחזור בתשובה. אז יחזיר לו הצדיק את כח השמיעה שלו, שהיה אצל הצדיק בגדר פקדון בלבד. בפנימיות לבו, הצדיק איננו חפץ במה שאינו שלו — אדרבא, הוא חפץ להחזירו לבעליו המקורי, כשרק יהיה ראוי לכך, והחפץ הזה בעצמו מעורר את הרשע לתשובה. התשובה עצמה היא חזרת כח השמיעה־הבינה אל החוטא — "ולבבו יבין ושב"[ח]. כשהצדיק מחזיר לבעל־התשובה את פקדונו הוא לא מפסיד — אזי

ב ראה זהר ח"ב כז, ב (בתוספתא); קטו, ב; ח"ג רעח, א. ובכ"מ.
ג דברים ו, ד.
ד ראה זהר ח"ג רצ, ב־רצא, א; ע"ח שי"ד פ"ח.
ה קהלת ב, יג.
ו ראה לוח "היום יום" א' חשון.
ז ע"פ שמואל־ב יד, יד.
ח ישעיה ו, י.

מעניקים לו אורות גדולים באין ערוך, משרש נשמתו הוא, כך ש"נעשה מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה"[ט].

משה רבינו הוא גלגולו־תיקונו של נח ודור המדבר הם גלגול־תיקון דורו של נח. כשם שנח זכה לכח השמיעה של בני דורו, שלא קבלו את תוכחתו, זוכה משה רבינו לכתרי ה"נעשה ונשמע" של בני דורו שחטאו בעגל ("עדיָם מהר חורב"[י]). אכן, ביום השבת — יום של תשובה (**שבת** אותיות **תשב**[יא]) — מחזיר משה לבני ישראל את כתריהם שלהם, וזוכה ל"אלף אורות" שהם "מתנת חלקו" שלו (אותו הפסיד בחטא העגל, והוא חוזר אליו — ביתר שאת — עם תשובת בני ישראל על החטא):

וזהו **שאמרו** רז"ל (**שבת פח.**) **בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע וכו' קשרו להם שני כתרים, ומשעשו את העגל וכו' נטלו מהם, ותנא וכולן זכה משה ונטלן. היינו כנ"ל, שלקח מהם חלק הטוב שלהם. ואיתא בכתבי האר"י ז"ל (פע"ח שער השבת פ"ח) מה שכתוב ישמח משה במתנת חלקו, שבשבת הוא מחזירן לישראל בסוד נשמה יתירה, שאינו רוצה בשל אחרים, ועיין שם. והנה בסוד הגלגול משה הוא נח (ת"ז תיקון סט, קיג.), ודור המדבר הם דור המבול עצמן שנתקנו במצרים, כמבואר בכתבים (פע"ח שער חג המצות פ"א). והבן.**

> משה מהרהר לעצמו 'אם הייתי בדורו של משיח לא הייתי נחשב לכלום' ומיד חוזר ואומר לעצמו 'אם הייתי בדורו של משיח כל שכן שהייתי צדיק (וענו) עוד יותר'

לאור זאת ניתן לדרוש שתהליך ה"דורשים לגנאי" וה"דורשים לשבח" מתקיים גם במשה, תיקונו של נח, בסוד "לא כן עבדי משה"[יב] — קודם גנאי ("לא") ואחר כך שבח ("כן"): משה מהרהר לעצמו 'אם הייתי בדורו של משיח לא הייתי נחשב לכלום' (משום שכאשר משיח יתקן וישיב בתשובה את כל בני דורו, כל המעלות המופקדות אצלי מכח בני ישראל יחזרו ממני אליהם) ומיד חוזר ואומר לעצמו 'אם הייתי בדורו של משיח כל שכן שהייתי צדיק (וענו) עוד יותר' (שהרי בזכות ענות הצדיק וחפצו האמתי להשיב לכל אחד מבני ישראל את מעלתו שלו, זוכה הצדיק עצמו למעלה גדולה עוד יותר, ו"גואל ראשון" הופך בעצמו ל"גואל אחרון"[יג])!

ט עפ"י תו"א א, ב (בביאור אלף האורות להם זוכה משה, ראש בני ישראל, מכח התעסקותו עם בני ישראל, הרגלים, עיי"ש היטב).

י שמות לג, ו. וראה שבת פח, א.

יא ראה חומת אנך על בראשית ב, ב; קהלת יעקב ערך 'שבת'; סידורו של שבת ח"א שרש ראשון ענף ג. ובכ"מ בדא"ח.

יב במדבר יב, ז.

יג ראה שמות רבה ד, ב; זהר ח"א רנג, א; שער הפסוקים ויחי; תו"א משפטים עה, ב.

שיעור

סוד פתיחת פסוקי הזכרונות

מי שנח – זוכר

קיצור מהלך השיעור

הפסוק **"ויזכר אלהים את נח"** פותח את **פסוקי הזכרונות**, ובעצם כולל את **כל פסוקי "ויזכֹר אלהים"** בתורה. הזכרון בא דווקא **מתוך מנוחה**, כאשר זכרון אמתי מיוחד דווקא ל**ישראל**, **זוכרי יום המנוחה**, יום השבת.

זכרון נח וזכרון הברית

שני הפסוקים הראשונים של זכרונות בראש השנה הם "וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נֹחַ וגו'"[א], "וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ וגו'"[ב]. הם הכתר והחכמה של עשרת פסוקי זכרונות[ג], קוצו של **י** (חכמה סתימאה דכתר עליון) ו־**י** (חכמה עילאה) של מח הזכרון בעולם האצילות ("אבא [חכמה עילאה, מח הזכרון] מקנן באצילות"[ד] דבבחינת "נקודה דנעיץ"[ה], ואילו כתר, מו"ס, שורה מלמעלה בבחינת "נקודה דלא נעיץ"[ו], כאשר "אחד האמת" שורה בכתר ומתלבש בחכמה, כמבואר בתניא[ח].

ה' זוכר את נח ואת בריתו. **נח־בריתו** (לאברהם, יצחק ויעקב) משלימים ל־676, שם **הוי' ב"ה ברבוע!**

בקבלה וחסידות מוסבר שנח הוא יסוד אבא[ט] — "יסוד אבא ארוך ומסתיים ביסוד ז"א"[י], מקום ברית המילה, "בריתו" (ברית־**ו**). והנה, נח־בריתו במילוי, **נון חית בית ריש יוד תו וו**, עולה 1884, ו"פ (ששת צרופי) שם **ש־די**, שם הברית[יא] (ברית הקשת לנח וברית מילה לאברהם ובניו אחריו[יב], ברית אבות לקיים את ההבטחה שהבטיח — לקיים את ה'מלה' שלו — לגאול את הבנים).

א' מרחשון תשפ"ז – רשימת הרב.

א בראשית ח, א.

ב שמות ב, כד.

ג ראה ראש השנה פ"ד מ"ו.

ד תו"א פא, ג ובכ"ד.

ה ראה תקו"ז ו (כג, א); רמ"ז לזהר ח"ב.

ו זהר ח"א ג, ב. וראה בהערה הבאה.

ז ראה מאמר "מאה קשיטה" סימן סג.

ח תניא פל"ה בהגהה.

ט לקו"ת וספר הליקוטים נח; תו"ח מו, א.

י ע"ח שער הכללים פ"י; של"א פ"ג. ובכ"מ.

יא ראה זהר ח"ג רפג, א.

יב בראשית ט, ח־יז; יז.

"הכל הולך אחר הפתיחה"

"הכל הולך אחר הפתיחה"[יג] (נקודת פתח הנעלם שבמו"ס, חכמה דאריך, פתיחת הטעם הכמוס לרצון[יד], ונקודת פתח הגלוי בחכמה עילאה[טו], על דרך "פתח רבי שמעון כו'"[טז]) — "ויזכֹר אלהים את נח".

וכך נוסח הזכרונות: "וגם את נח באהבה זכרת... על כן זכרונו בא לפניך הוי' אלהינו להרבות זרעו כעפרות תבל וצאצאיו כחול הים [מכאן יוצא מפורש שריבוי צאצאי נח בא מכח הצמצום־ריכוז של נח ובניו, החיות והבהמות כו' בתבה במשך שנת המבול[יז]] ככתוב בתורתך 'ויזכר אלהים את נח וגו'".

סוף הפסוק "ויזכר אלהים את נח גו'" הוא "וַיַּעֲבֵר אֱלֹהִים רוּחַ עַל הָאָרֶץ וַיָּשֹׁכּוּ הַמָּיִם". "וישכו" תרגם אונקלוס "ונחו", גילוי עצמותו של נח במנוחה דוקא. המבול הוא בעצם ההפך של נח ("**ויזכר**" עולה 243, "**וישכו**" עולה 342 — היפוך ספרות המבטא השלמה). והנה, כל הפסוק — "**ויזכר אלהים את נח ואת כל החיה ואת כל הבהמה אשר אתו בתבה ויעבר אלהים רוח על הארץ וישכו המים**" — עולה 4525, **נח** פעמים **מבול** (4524) ע"ה!

פסוקי "ויזכר אלהים"

"**ויזכר אלהים**" במילוי, **וו יוד זין כף ריש אלף למד הא יוד מם**, עולה 1000, אלף אורות[יח], 10 (ספירות כו') בחזקת 3, היינו 'תבה' של 10 על 10 על 10, ודוק. ועם "את נח" במילוי, **אלף תאו נון חית**, עולה 2041, 13 פעמים 157 (חצי **הוי'** ב"ה פעמים חצי **ש־די**).

יש ארבעה "ויזכר אלהים" בתנ"ך, שלשה בבראשית ועוד אחד בשמות: "וַיַּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נֹחַ", "וַיַּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת אַבְרָהָם"[יט], "וַיַּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת רָחֵל"[כ], "וַיַּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ". כלומר, שני הפסוקים הראשונים של זכרונות, הנ"ל, הם הראשון והאחרון של פסוקי "ויזכר אלהים" בתורה.

והנה, כל ארבעת ה"ויזכר אלהים" בתורה — "**ויזכר אלהים את נח**"; "**ויזכר אלהים את אברהם**"; "**ויזכר אלהים את רחל**"; "**ויזכר אלהים את בריתו**" — עולים 4082, **הוי'** פעמים 157, **אחד** פעמים **ש־די**, ב"פ "**ויזכר אלהים את נח**" במילוי הנ"ל!

ללמד שהכל נכלל (ב"כְּפַלַּיִם לְתוּשִׁיָּה"[כא]) ב"ויזכר אלהים את נח" ויוצא ממנו!

מנוחה וזכרון

עוד נלמד מכאן שתיקון מח הזכרון הוא מכח "אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ"[כב], "נייחא דרוחא לעילא ונייחא דרוחא לתתא"[כג], כאשר "רוח הבריות נוחה הימנו" שאזי "רוח המקום נוחה הימנו"[כד], וכהוראת מורנו הבעל שם טוב[כה], וד"ל.

מי שנח — זוכר (מי שלא נח, אלא "נָע וָנָד"[כו] תמיד, מבלי לנוח — שוכח).

"אל אחר אסתריס"[כז], אין להם דעת־אמת[כח] להוליד בצלמו כדמותו[כט] (של יוצר בראשית). רק בעם היהודי יש מח הזכרון באמת, סוד "אִישׁ וְאִישׁ יָלַד בָּהּ"[ל] (בציון) כאשר החידוש הוא שגם האם היהודיה, מקור הייחוס היהודי[לא],

המשך בעמ' 25 <<<

יג ע"פ פדר"א פמ"ב.
יד ראה שער היחוד פכ"א ופכ"ד. ובכ"מ.
טו תקו"ז ע (קכט, א־ב).
טז ראה חסדי דוד הנאמנים ח"י עמ' 117.
יז וראה שיעור ר"ח חשון שנדפס לעיל בגליון.
יח ראה פע"ח שער השבת פ"ח ובכ"ד.
יט בראשית יט, כט.
כ שם ל, כב.
כא איוב יא, ו.
כב בראשית ו, ט.
כג ע"פ בראשית רבה ל, ה; זהר ח"א נח, ב.
כד אבות פ"ג מ"ו.
כה ראה סה"מ תש"ט עמ' 79.
כו בראשית ד, יב.
כז ע"פ זהר ח"ב קג, א.
כח עיין ע"ח שמ"ח פ"ב.
כט ע"פ בראשית א, כו; ה, ג.
ל תהלים פז, ה.
לא ראה קידושין סח, ב.

לבנות את המצב

קיצור מהלך השיעור

רבי חזקיה ורבי ייסא, חכמי הזהר, הולכים בדרך ושומעים מ**ילד** (רביא, בלשון הזהר) דרוש עמוק על **בנין המזבח והעלאת העולה על ידי נח** לאחר המבול. **כאשר נהרס הקשר** הטוב בין האיש והאשה, או בין הרב והתלמיד, אי אפשר להסתפק באהבה הזורמת שיש ביניהם בקביעות, וצריך **גילוי אהבה עזה מהמשפיע** כדי לעורר מחדש את **תשוקת המקבל**.

חכמת הרביא

רַבִּי חִזְקִיָּה הֲוָה אָזִיל מִקַּפּוֹטְקִיָּא לְלוּד. פָּגַע בֵּיהּ רַבִּי יֵיסָא. אָמַר לֵיהּ תְּווֹהְנָא עָלָךְ דְּאַתְּ בִּלְחוֹדָךְ. דְּהָא תָּנִינָן דְּלָא יִפּוֹק בַּר נָשׁ יְחִידָאי בְּאָרְחָא. אָמַר לֵיהּ רַבִּיָּא חַד אָזִיל בַּהֲדָאי וְאִיהוּ אָתֵי אֲבַתְרָאי. אָמַר לֵיהּ וְעַל דָּא תְּווֹהְנָא אֵיךְ אָזִיל בַּהֲדָךְ מַאן דְּלָא תִּשְׁתָּעֵי בֵּיהּ מִלֵּי דְאוֹרַיְיתָא. דְּהָא תָּנִינָן כָּל מַאן דְּאָזִיל בְּאָרְחָא וְלָאו עִמֵּיהּ מִלֵּי דְאוֹרַיְיתָא אִסְתַּכַּן בְּנַפְשֵׁיהּ. אָמַר לֵיהּ הָכִי הוּא וַדַּאי. אַדְּהָכִי מָטָא הַהוּא רַבְיָא. אָמַר לֵיהּ רַבִּי ייֵסָא בְּרִי מֵאָן אַתַּר אַנְתְּ. אָמַר לֵיהּ מִקַּרְתָּא דְּלוּד וְשָׁמַעְנָא דְּהַאי בַּר נָשׁ חַכִּים אָזִיל תַּמָּן וַאֲמִינָא נַרְמָאי לְפוּלְחָנֵיהּ וּלְמֵיהַךְ בַּהֲדֵיהּ. אָמַר לֵיהּ בְּרִי יְדַעְתְּ מִלֵּי דְאוֹרַיְיתָא. אָמַר לֵיהּ יְדַעְנָא דְּהָא אַבָּא הֲוָה אוֹלִיף לִי בְּפָרָשַׁת קָרְבָּנוֹת וְאַרְכִינָא אוּדְנָאי לְמַאי דְּהֲוָה אָמַר עִם אָחִי דְּאִיהוּ קְשִׁישָׁא מִנָּאי. אָמַר לֵיהּ רַבִּי ייֵסָא בְּרִי אֵיכָא לִי.

[תרגום: רַבִּי חִזְקִיָּה הָיָה הוֹלֵךְ מִקַּפּוֹטְקִיָּא לְלוּד. פָּגַע בּוֹ רַבִּי ייֵסָא. אָמַר לוֹ, תְּמֵהַנִי עָלֶיךָ שֶׁאַתָּה לְבַד, שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ שֶׁלֹּא יֵצֵא אָדָם יְחִידִי לַדֶּרֶךְ. אָמַר לוֹ, תִּינוֹק אֶחָד הוֹלֵךְ עִמִּי, וְהוּא בָּא אַחֲרַי. אָמַר לוֹ, וְעַל זֶה אֲנִי תָּמֵהַּ, אֵיךְ הוֹלֵךְ עִמְּךָ מִי שֶׁלֹּא תְּדַבֵּר עִמּוֹ דִּבְרֵי תוֹרָה? שֶׁהֲרֵי שָׁנִינוּ, כָּל מִי שֶׁהוֹלֵךְ בַּדֶּרֶךְ וְאֵין עִמּוֹ דִּבְרֵי תוֹרָה, מִסְתַּכֵּן בְּנַפְשׁוֹ. אָמַר לוֹ, כָּךְ זֶה בְּוַדַּאי. בֵּינְתַיִם הִגִּיעַ אוֹתוֹ תִּינוֹק. אָמַר לוֹ רַבִּי ייֵסָא, בְּנִי, מֵאֵיזֶה מָקוֹם אַתָּה? אָמַר לוֹ, מֵעִיר לוֹד, וְשָׁמַעְתִּי שֶׁהָאִישׁ הַזֶּה הֶחָכָם הוֹלֵךְ לְשָׁם, וְזִמַּנְתִּי עַצְמִי לְשַׁמְּשׁוֹ וְלָלֶכֶת עִמּוֹ. אָמַר לוֹ, בְּנִי, אַתָּה יוֹדֵעַ דִּבְרֵי תוֹרָה? אָמַר לוֹ, אֲנִי יוֹדֵעַ, שֶׁהֲרֵי אָבִי לִמֵּד אוֹתִי בְּפָרָשַׁת קָרְבָּנוֹת, וְהִרְכַּנְתִּי אָזְנַי לְמַה שֶׁהָיָה אוֹמֵר עִם אָחִי, שֶׁהוּא גָּדוֹל מִמֶּנִּי. אָמַר לוֹ רַבִּי ייֵסָא, בְּנִי, אֵמֹר לִי.]

בהקבלה של חכמי הזהר לספירות[א] — עליה מתבססים רבים מפירושי רבי לוי־יצחק לזהר — רבי חזקיה מכוון כנגד הנצח ורבי ייסא כנגד ההוד, שתי הרגלים ההולכות בדרך. רבי ייסא הוא הרגיש במיוחד לסיכון האפשרי להולך יחידי בדרך, בלי חברותא בדברי תורה — חשש השייך לספירת ההוד, שעלול להתקיים בה חלילה "**הודי** נהפך עלי למשחית"[ב], ל"כל היום **דוה**"[ג]. רבי חזקיה מתרץ־מסביר לו שהולך עמו, ובא אחריו, "רביא חד". הילד שייך במיוחד לספירת הנצח, כנודע[ד] שהמשך הדורות וחינוכם שייכים לנצח ("ברא כרעא דאבוה"[ה], המנציח את הדורות הקודמים וממשיך אותם), והילד ההולך אחרי רבי חזקיה הוא בסוד אחורי ספירת הנצח[ו].

רבי חזקיה ורבי ייסא הם חכמים גדולים — שכל אחד מהם נקרא רבי ("כל רבי מארץ ישראל"[ז], על שם נביעת האין־סוף שלו, כנודע[ח]) — ורבי ייסא מתפלא שרבי חזקיה לא הולך בדרך עם חכם כמוהו לעסוק בדברי תורה. אכן, מתברר שגם הרביא הוא חכם גדול — שראוי להקרא בעצמו רבי — כרמוז בכינויו **רביא**, אותיות **רבי־א** (בסופו של דבר מתברר שה־**א** אכן רומזת לשמו, **אבא**). והנה, **חזקיה־ייסא־א** (האותיות הנוספות בכל אחד על **רבי**) עולה **רבי**! נמצא ששלשתם יחד עולים ד"פ **רבי** (**רבי** פנים ואחור), העולה פעמיים **משיח בן דוד**.

בעוונות אדם הראשון והדורות הבאים אחריו נהרס המזבח – המלכות ירדה מאצילות לבי"ע וניתקה מהיחוד העליון בין זרועות ז"א, ונדרש לבנותה מחדש

תיקון המלכות מחדש

פָּתַח וְאָמַר וַיִּבֶן נֹחַ מִזְבֵּחַ לַיְיָ וַיִּקַּח מִכֹּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִכֹּל הָעוֹף הַטָּהוֹר וַיַּעַל עוֹלוֹת בַּמִּזְבֵּחַ. וַיִּבֶן נֹחַ מִזְבֵּחַ, דְּ**אִיהוּ** מִזְבֵּחַ דְּאַקְרִיב בֵּיהּ אָדָם קָדְמָאָה... **אִי** הָכִי **אַמַּאי** וַיִּבֶן. **אֶלָּא** בְּגִין דְּחַיָּיבֵי עָלְמָא גָּרְמוּ דְּלָא קַיְימָא בְּדוּכְתֵּיהּ. כֵּיוָן דְּ**אָתָא** נֹחַ כְּתִיב בֵּיהּ וַיִּבֶן.

[תרגום: פָּתַח וְאָמַר: וַיִּבֶן נֹחַ מִזְבֵּחַ לַה' וַיִּקַּח מִכֹּל הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה וּמִכֹּל הָעוֹף הַטָּהוֹר וַיַּעַל עֹלֹת בַּמִּזְבֵּחַ. וַיִּבֶן נֹחַ מִזְבֵּחַ — זֶהוּ הַמִּזְבֵּחַ שֶׁהִקְרִיב בּוֹ אָדָם הָרִאשׁוֹן... אִם כָּךְ, אָז לָמָּה וַיִּבֶן? אֶלָּא מִשּׁוּם שֶׁרָּשְׁעֵי הָעוֹלָם גָּרְמוּ שֶׁלֹּא עָמַד בִּמְקוֹמוֹ. כֵּיוָן שֶׁבָּא נֹחַ, כָּתוּב בּוֹ וַיִּבֶן.]

אדם הראשון הקריב קרבן תודה על המזבח[ט] ועל אותו מזבח הקריב נח קרבן עולה, אך לפני כן הוא נדרש לבנותו מחדש. מדוע? המזבח הוא סוד המלכות המתייחדת עם ז"א דאצילות. בעוונות אדם הראשון והדורות הבאים אחריו נהרס המזבח — המלכות ירדה מאצילות לבי"ע וניתקה מהיחוד העליון בין זרועות ז"א, ונדרש לבנותה מחדש.

ביחוד עצמו, כשהכלה בין זרועות החתן, יש אצל כל אחד מהם התכללות של החסדים והגבורות (הימין והשמאל, שתי הזרועות), והגבורות נמתקות בחסדים. אמנם, כשהמלכות התרחקה מבעלה היא גם התקררה ואבדה את החשק והתשוקה להדבק בו — היא פשוט נרדמה

נערך ע"י איתיאל גלעדי. י"ג תשרי פ"ו – רשימה.

א קול ברמה ריש האדרא רבא (ח, ב). ניצוצי אורות על זהר ח"ג קכז, ב.

ב דניאל י, ח.

ג איכה א, יג. על היפוך אותיות **הוד** ל־**דוה** ראה זהר ח"ג רמג, א; תקו"ז תקון סט (קד, ב).

ד ראה שכינה ביניהם פ"ו הערה ז.

ה ע"פ עירובין ע, ב.

ו בגימטריא, צורת האחוריים של נצח היא **נ נצ נצח** – **הוי**' פעמים **אחד**. במילוי רק חלק האחור (**נון נון צדיק**) עולה **טז** פעמים **הוי**', ב"פ **יצחק**, והמלה נצח עצמה (**נון צדיק חית**) עולה **כח** פעמים **הוי**', ד"פ **יעקב**, סה"כ **מד** (מילוי שם הוי' הקטן ביותר, **יוד הא וו הא**) פעמים **הוי**', סוד **בטול־ענוה־הכנעה־שפלות**, כנודע (ראה סוד ה' ליראיו שכ"ב פרקים ד־ה).

ז ראה תקו"ז חדש צח, א; שם הגדולים סדר תנאים ואמוראים.

ח כש"ט (קה"ת) אות קמ.

ט ראה רד"ק על בראשית ד, ג (ע"פ תהלים סט, לא־לב וע"ז ח, א).

— וכדי לעוררה עליו להמשיך בה תשוקה מחדש. לשם כך העיקר הוא "שמאלו תחת לראשי"[י], בהתגלות אהבה עזה ממנו אליה — לא רק אהבה כמים, אהבה 'זכרית' של חסד (בסוד "זכר חסדו"[יא]), אלא אהבה כאש, שמעוררת העלאת מ"נ 'נשית' ברשפי אש של גבורה. נמצא שהאשה מקבלת שתי גבורות מן הז"א — עצם בנינה, "בנין המלכות מן הגבורות"[יב], ואש־הקדש הנמשכת אליה מז"א כדי לעורר את תשוקתה.

כך מבואר בחסידות[יג] המשך דברי הזהר, המסביר מדוע הקריב נח דווקא קרבן עולה[יד] (ולא קרבן תודה, כמו אדם הראשון) — העולה נקראת "אשֶׁה"[טו], רמז לאש הקדש של האשה, אך היא דווקא "זכר תמים", רמז לכח האש־הגבורה הנמשך מן הז"א כדי לעורר את המלכות. דווקא לנח הבא אל התבה — סוד יחוד יסוד אבא ביסוד אמא[טז] — יש את כח לבנות מחדש את יחוד הזכר והנקבה, יחוד ז"א ונוקביה (שמקבל כח מיחוד או"א עילאין וכו', כנודע[יז]):

דווקא לנח הבא אל התבה – סוד יחוד יסוד אבא ביסוד אמא – יש את כח לבנות מחדש את יחוד הזכר והנקבה, יחוד ז"א ונוקביה

וַיַּעַל עוֹלוֹת עַל כְּתִיב חָדָא. כְּתִיב עוֹלָה הִוא אִשֶּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיְיָ. עוֹלָה סַלְקָא דְּכַר וְלָא סַלְקָא נוּקְבָא דִּכְתִיב זָכָר תְּמִים יַקְרִיבֶנּוּ. אַמַּאי כְּתִיב אִשֶּׁה דְּהָא אֵשׁ בָּעֵי לְאִשְׁתַּכְּחָא תַּמָּן. אֶלָּא אַף עַל גַּב דְּעוֹלָה אִתְקְרִיב דָּכָר. וּלְאַתְרֵיהּ אִתְקְרִיב. נוּקְבָא לָא בָּעְיָא לְאִתְפָּרְשָׁא מִנֵּיהּ, אֶלָּא בָּהּ אִתְקְרִיב בְּגִין לְחַבְּרָא דָּא בְּדָא. דְּסָלְקָא נוּקְבָא לְגַבֵּי דְכוּרָא לְאִתְחַבְּרָא כְּחֲדָא. וְאַף עַל גַּב דְּאִשֶּׁה לְשׁוּם אִישִׁים. נַחַ אִצְטְרִיךְ לֵיהּ לְמִקְרַב עוֹלָה. דְּאִיהוּ בְּאֲתַר דְּדָכוּרָא. עֲבַד לֵיהּ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְאִתְחַבְּרָא וּלְאַעֲלָאָה בַּתֵּיבָה. וְעַל דָּא אַקְרִיב עוֹלָה. עוֹלָה הוּא אִשֶּׁה. אֵשׁ ה' דְּאִתְחַבַּר (בה) שְׁמָאלָא בִּנוּקְבָא. דְּהָא (כל) נוּקְבָא מִסְטְרָא דְּשְׂמָאלָא קָא אַתְיָא וּדְכוּרָא מִסְטְרָא דִּימִינָא בְּאִתְדַּבְּקוּתָא דָּא בְּדָא. וּבְגִין כָּךְ אִקְרֵי נוּקְבָא אִשֶּׁה. אִשֶּׁה קְטִירוּ דְּרַחֲמוּ דְּאִחִיד בָּהּ שְׂמָאלָא לְסַלָּקָא לָהּ לְעֵילָּא וּלְאִתְקַשָּׁרָא כְּחֲדָא. וּבְגִין כָּךְ (ד"א כתיב) עוֹלָה הִוא אִשֶּׁה. קְשִׁירוּ דְּדַכְרָא וְנוּקְבָא דָּא בְּדָא.

[תרגום: וַיַּעַל עֹלֹת, כָּתוּב עֹלַת, אֶחָד. כָּתוּב עֹלָה הִוא אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַה'. עוֹלָה — עוֹלָה זָכָר וְלֹא עוֹלָה נְקֵבָה, שֶׁכָּתוּב זָכָר תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ. לָמָּה כָּתוּב אִשֶּׁה, שֶׁהֲרֵי אֵשׁ צְרִיכָה לְהִמָּצֵא שָׁם? אֶלָּא אַף עַל גַּב שֶׁעוֹלָה נִקְרֶבֶת זָכָר וְלִמְקוֹמָהּ נִקְרֶבֶת, הַנְּקֵבָה לֹא צְרִיכָה לְהִפָּרֵד מִמֶּנּוּ, אֶלָּא עִמָּהּ נִקְרָב, בִּשְׁבִיל לְחַבֵּר זֶה עִם זֶה. שֶׁעוֹלָה הַנְּקֵבָה אֶל הַזָּכָר לְהִתְחַבֵּר כְּאֶחָד, וְאַף עַל גַּב שֶׁאִשֶּׁה לְשׁוּם אִישִׁים. נֹחַ הָיָה צָרִיךְ לְהַקְרִיב עוֹלָה, שֶׁהוּא בַּמָּקוֹם שֶׁל הַזָּכָר, עָשָׂה אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְהִתְחַבֵּר וּלְהִכָּנֵס לַתֵּבָה, וְעַל זֶה הִקְרִיב עוֹלָה. עוֹלָה הוּא אִשֶּׁה. אֵשׁ ה'. שֶׁהִתְחַבֵּר (עמה) הַשְּׂמֹאל בַּנְּקֵבָה. שֶׁהֲרֵי (כל) נְקֵבָה מִצַּד הַשְּׂמֹאל בָּאָה, וְזָכָר מִצַּד הַיָּמִין בְּהִתְדַּבְּקוּת זֶה בָּזֶה, וְלָכֵן נִקְרֵאת (עולה) נְקֵבָה אִשֶּׁה. אִשֶּׁה — קֶשֶׁר שֶׁל הָאַהֲבָה שֶׁאוֹחֵז בָּהּ הַשְּׂמֹאל לְהַעֲלוֹתָהּ לְמַעְלָה וּלְהִתְקַשֵּׁר כְּאֶחָד, וְלָכֵן כָּתוּב עֹלָה הִוא אִשֵּׁה, הַקֶּשֶׁר שֶׁל זָכָר וּנְקֵבָה זֶה עִם זֶה.]

לבנות את המצב

הזהר מדגיש את המלה "ויבן" — האמורה כאן בנח — על בנין המלכות מחדש ("**ויבן**" עולה **חיים**, ד"פ **טוב**[יח]). "ויבן נח מזבח להוי'" הוא ה"ויבן" השני בתורה, אחרי "ויבן הוי'

י שה"ש ב, ו. וראה לקו"ת שה"ש ד"ה "אני ישנה" לד, ד.

יא תהלים צח, ג.

יב ע"ח שכ"ה דרוש ב; של"ד. ובכ"מ.

יג ביאוה"ז (אדה"א) פרשת נח יד, ג־טו, ב.

יד בנוסף להסבר על איזה הרהור בא הקרבן לכפר, שהופיע קודם לכן בדברי הזהר.

טו ויקרא א, ט; יג; יז.

טז לקו"ת (האריז"ל) וספר הליקוטים נח; תורת חיים ד"ה "אלה תולדות נח" (מו, א).

יז ראה שעה"כ דרושי ק"ש דרוש א. ובכ"מ.

יח ראה גם המדובר בסיום שמחת בית השואבה (בחלק שנדפס בגליון בראשית) השתא.

אלהים את הצלע"[יט] (ובהמשך חומש בראשית נאמר כמה פעמים "ויבן שם מזבח"[כ]). בהמשך נאמר ביעקב "ויבן לו בית"[כא]. כל אלו — צלע־מזבח־בית — הם כינויים למלכות, לנוקבא שצריך לבנות (**בנין המלכות** בגימטריא **תריג**, כנודע[כב]).

ובדרך רמז, צריך לתקן־לבנות את ה**מצב** — ר"ת **מ**זבח־**צ**לע־**ב**ית (שאר האותיות, **מזבח־צלע־בית**, עולות **לא** פעמים **טוב**, סוד "**לא טוב** היות האדם לבדו"[כג] שהביא ל"אעשה לו עזר כנגדו... ויבן הוי' אלהים את הצלע"). כשבונים סדרה עולה — **מזבח** (57, ג"פ **חוה**), **צלע** (190, י"פ **חוה**), **בית** (412, "'ביתו' זו אשתו"[כד], "ויקרא האדם שם אשתו **חוה**"[כה]) — הבסיס, יסוד הבנין, הוא **גוף** (89)[כו], כינוי נוסף למלכות־

יט בראשית ב, כב.
כ בראשית יב, ד־ח; יג, יח; כו, כה; לה, ז.
כא בראשית לג, יז. "**ויבן שם**" "**ויבן נח**" (הרומז לשם בן נח) "**ויבן לו**" (הרומז ללוי בן יעקב) עולה 638, **אברהם־יצחק־יעקב**, העולה **יא** פעמים **נח**, היינו "**ויבן**" ועוד י"פ **מזבח** (**ל** פעמים) **חוה**!
כב ראה שיעור אור לי"ח שבט תשמ"ד; הקדמת ענין התפלה וההתבוננות הערה מז. וברבוי מקומות.
כג בראשית ב, יח.
כד יומא פ"א מ"א.
כה בראשית ג, כ.
כו **אדם־תודה נח־עלה** עולים 623 (**אשה חדשה**, **רוח הקדש**, **משפט צדק**), 7 פעמים **גוף**.
כז יבמות סב, א.
כח נדה מה, ב.
כט ראה פלה"ר שמות ד"ה "ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם"; ד"ה "איתא בפסיקתא" לר"ה מפאריטש (ע"פ או"ת להה"מ). וראה הקדמת פנים אל פנים (עמ' כב ואילך).

הנוקבא (בסוד "אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף"[כז]).

הכח לבנות את המלכות (נוקבא תתאה) בא מהבינה (נוקבא עילאה) — "ויבן" לשון בינה (כדרשת חז"ל על "ויבן הוי' אלהים את הצלע", "מכאן שבינה יתרה נתנה באשה יותר מבאיש"[כח]). והרמז: יש **בינה** פעמים "ויבן" בכל התנ"ך! הבנין הוא בשביל הקרבן — ההתקרבות שאחרי ההתרחקות (**ויבן לשם קרבן** עולה 420, יחוד **יעקב־רחל**, כנודע).

כמובן, משל הזכר והנקבה יכול להתפרש גם בקשר בין רב לתלמיד (המשל העיקרי בחסידות[כט]): כאשר התלמיד־המקבל 'ישן' — כשהוא מרוחק ואין בו רצון טבעי מצד עצמו ללמוד מהרב — צריך הרב־המשפיע לעוררו על ידי גילוי אהבה מצד המשפיע (ולא ניתן להסתפק באהבה הטבעית של הרב לתלמידו, אהבה כמים).

המשך מעמ' 21 >>>

היא בעצם בחינת זכר[לב], הזוכר "מאין באת"[לג] (כמו הבעטלער הראשון של רבי נחמן[לד], "זֶה יְנַחֲמֵנוּ"[לה], נח).

זהו סוד "זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת"[לו], הזכרון — זכרון היותי נברא יש מאין בכל רגע תמיד[לז] —

לב ראה תו"א מקץ ד"ה "רני ושמחי" וביאורו (לז, ג ואילך).
לג אבות פ"ג מ"א.
לד סיפורי מעשיות מעשה יג (וראה שיחות הר"ן קמט).
לה בראשית ה, כט.
לו שמות כ, ח.
לז ראה תניא שעהיוה"א פ"א ואילך.

בא עם יום השבת, יום המנוחה. ממילא מובן הדין שגוי אסור לשמור שבת, ואף חייב מיתה[לח]. אצלו נאמר "לֹא יִשְׁבֹּתוּ"[לט], שאינו שייך לזכרון האמת לאמתו הבא עם מנוחת השבת, ואדרבה, עבורו זהו הפסק החיות, ודוק.

הווארט: אני נח בשבת כדי לזכור שבעצם אני אין.

לח סנהדרין נח, ב.
לט בראשית ח, כב (וכנדרש בסנהדרין שם).

הסיפור החסידי

רבי אברהם משה מפשעווארסק | סעודתא דדוד מלכא

רבי אברהם משה מפשעווארסק נולד לרבי צבי הירש והיה מתלמידיהם של המגיד ממעזריטש ורבי אלימלך מליז'נסק. לאחר פטירת רבו רבי אלימלך החל לכהן כאדמו"ר בפשעווארסק. נודע כבעל רוח הקודש, ורבי אלימלך העיד עליו שכאשר הוא אומר תהילים, דוד המלך בא לומר עמו יחד. רבי שמחה בונים מפשיסחא אמר כי אליהו הנביא היה מתגלה אליו מדי יום. הוא כונה "דער גרויסער רבי משה" [רבי משה הגדול] כדי להבדילו מרבי משה מפשעווארסק, בעל 'אור פני משה'. נסתלק בט' בחשוון תקנ"ד, ונקבר בפשעווארסק.

רבי אברהם משה מפשעווארסק זצ"ל, בתחילה הסתיר מעשיו ועבודתו ונראה לכל העולם כאיש פשוט. והלך נע ונד לגלות, ונזדמן פעם שבא לבית שישב שם איש הגון ומכנים אורחים. כאשר נכנס אל פתח ביתו שמח לקראתו, וקיבלו בסבר פנים יפות, ונתן לפניו לאכול ולשתות.

והנה בתוך אכילתו, הבין הרב שהבעל הבית ואשתו יושבים בדאגה וביגון, ומדברים זה עם זה בהסתר, לבל ישמע האורח מדאגתם. והתחיל לבקש מהם לספר לפניו דאגתם, אולי יוכל לייעצם על הדבר. וענו ואמרו: דאגתנו היא על שעזב אותנו האומן משריפת היי"ש, וגרם לנו היזק רב בזה. ושאלו את הרב: אפשר אתם יכולים באומנות הלזו? ויען ויאמר הרב: בוודאי! ידעתי, ואומן בקי אני בעסק הלז! וכאשר שמעו דבריו, שמחו מאוד שהזמין להם השי"ת בעל מלאכה לביתם, בלי שום חיפוש.

ותיכף ומיד הוליכוהו לבית עשיית היי"ש, והראו לו כל בית נכותם. והזהיר בעל הבית את הערלים המזומנים לשם, שככל היוצא מפיו יעשו. ויהי למחרת, באו הערלים לשאול את פיו איך להתנהג בדבר עשיית היי"ש, ואמר להם: לעת עתה, כאשר הורגלתם ועשיתם עד הנה כן תעשו גם עתה! וכל אשר לא יוטב בעיני, אתקן על נכון כאשר עם לבבי. וכן עשו, ויברך ה' את בעל הבית, וימצא מאה שערים ביי"ש בגלל יושב האומן הרב הצדיק הנסתר. וימצא חן בעיני שר בית היי"ש, ויעזוב בידו כל עניין בית היי"ש.

והרב הנסתר קבע דירתו שם, וכל חפציו הניח שם. רק טלית ותפילין שלו עזב בבית הבעל הבית, וכל בוקר הלך לקח אותם בידו ולהתפלל בבית היי"ש, ואחר כך נשא אותם עוד לבית בעל הבית. והיה הדבר לפלא בעיני כל רואיו, ובפרט בעיני הבעל הבית, כי כל חפציו מונחים אצלו, והטלית ותפילין נושא בכל יום לבית בעל הבית, לילך עבורו בכל יום הליכה בכדי. ובעבור זה נחשב בעיניהם לשוטה ועם הארץ, רק שהחזיקו אותו לתם וישר.

גם דרכו היה בכל מוצאי שבת לאכול סעודת מלווה מלכה, והיה בא לבית בעל הבית בכל מוצאי שבת קודש. ויהי היום, כאשר בא במוצאי שבת לאכול שם סעודת מלווה מלכה כדרכו, היה בעל הבית טרוד בעשיית חשבונות עם ערלים המקיפים יי"ש. בטרדתו לא היה יכול להפסיק ולאכול סעודת מלווה מלכה עם האומן הרב הנסתר, ויהי כאשר המתין הרב על סעודת מלווה מלכה, וירא כי בעל הבית טרוד בחשבונו מאוד, הלך למקומו לבית שריפת היי"ש.

נערך ע"י יהודה הס.

כאשר ונגמר החשבון, רצה בעל הבית לישב לאכול מלווה מלכה. ויפן כה וכה, וירא כי אין האומן בבית. ושאל לאנשי ביתו, ויאמרו אליו: הנה בא כבר האומן פה, ויתמהמה זמן כביר, וירא כי אתם טרודים מאוד, פנה והלך לו. אמר הבעל הבית בלבו: כמדומה כי איש פשוט הוא, ואפשר רוצה לאכול למלאות נפשו כי ירעב, ואפשר הוא מכוון גם לשם מצווה, בשומעו מאביו שמצווה לאכול סעודת מלווה מלכה. משני הטעמים, אלך ואקרא אותו.

והלך לבית שריפת הי"ש, שהייתה חוץ לכפר רחוק מאוד. וכאשר בא סמוך לבית, ראה כי אור זורח דרך החלונות. חשב בדעתו: בוודאי יגנבו הערלים מן הי"ש! כי ידע שבלילה אינם עוסקים במלאכתם. על כן עמד אחרי הכותל לראות מה נעשה שם.

ויהי כאשר הציץ בסדקי הכתלים, ראה שהאומן הנ"ל יושב עם עוד איש אחד, זקן יפה בהדרת פנים, ותוארו כתואר פני המלך, ושולחן קטן לפניהם, ועליו מונח לחם חמודות חם ויפה עד מאוד, ומפה יפהפיה עד מאוד פרוסה על השולחן, ועליו דגים ובשר וכל מעדני מלכים. אז הבין הבעל הבית שלא דבר פשוט הוא, ונשאר עומד נבהל ומרעיד.

והטה אוזן ושמע, ששואל הבעל מלאכה להזקן: הנה איתא במדרש: "מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתיו" — היכן מצאתיו? בסדם". והמדרש סתום וחתום! ענהו הזקן הנ"ל: כך תנינן במתיבתא דרקיעא, בסד"ם הוא נוטריקון ב'סעודתא ד'דוד מ'לכא. בסעודה זו שהתקין, מצאתי אותו מהימן לפני.

וכאשר שמע זאת הבעל הבית, ברח לביתו ולא היה יכול לישון כל הלילה. ויהי בבוקר, ובא האומן לביתו לִקח הטלית ותפילין כדרכו בכל יום. וכאשר ראה אותו הבעל הבית, עמד מפניו מלוא קומתו ואמר לו: רבי ומורי, אין אני רוצה לפגום בכבוד תורתכם, שתהיה אצלי בעל מלאכה. ואין אני כדאי אפילו לשמש לפניכם, ובפרט שתשמשו אותי באומנות כזו! ענהו הרב: מה לכם לדבר כדברים האלה? לצחק בי? אמר לו הבעל הבית: שוב אין אתם יכולים להסתיר את עצמכם ממני, כי ראיתי אתמול בלילה בכבודכם הרמה, ובישיבת זקן אצליכם, ואני יודע בבירור כי צדיק גמור הוא אדמו"ר. רק זאת אני מבקש ממעלתכם הרמה, שתגידו לי אמיתת הדבר: מי הוא הזקן שהיה אצלכם הלילה?

ענהו: הוא אליהו! ובא לבשרני, שנגזר למעלה כי אלך לביתי להיות מגיד בעיר פשעווארסק. ושאלתי אותו: איך אפשר להיות כך? כי כבר יודעים ומכירים אותי לעם הארץ, ואיך יקבלו אותי עליהם לרב ומגיד? ויען ויאמר לי: כשתבוא לעיר, כל הנערים והתינוקות שבעיר ירוצו ויאמרו זה לזה: הנה הרב בא! ויכנסו הדברים בלב כל אנשי העיר ובהחשובים שבעיר, וימנו אותך לרב.

ויברך אותם וילך לו, וכן היה: כאשר בא לפשעווארסק צעקו כל הנערים: הרב בא! ונכנסו הדברים בלב אנשי העיר, ומינו אותו למגיד.

[זכרונם לברכה]

מהו עניינה של סעודת מלווה מלכה, ומדוע דווקא אז נגזר על רבי משה להתגלות?

השבת שייכת לתחום עולם האצילות, בו קיים רק ה' יתברך. ככזו, כל אור אלוקי שבה מתגלה באופן של "אור המאיר לעצמו" שאיננו מתפשט למציאות החיצונית. אך סעודה רביעית נאכלת בימות החול, והיא שייכת לתחום עולמות בי"ע, בהם כל תופעה היא בדרך של "עצם והתפשטות", "אור המאיר לזולתו". כך ספירת המלכות, מדתו של דוד המלך, יוצאת מעולם האצילות על מנת להחדיר אלקות בעולמות התחתונים — ופועלת בהם "כתחיית המתים ממש". משום כך, יצא רבי משה מהסתרתו דווקא בסעודת מלווה מלכה.

("טעם מצווה", "בעיתה אחישנה")

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

עשיה ודאגה

ברוך ה' הרחבנו את הפעילות שלנו, התייעלנו והוספנו ערוצי פעילות ואפילו הגענו לסוג של איזון כלכלי שתקוותנו שיאפשר בע"ה לפרוץ עוד קדימה. מאידך אנחנו קצת מודאגים, נראה שהפירות של הפעילות שלנו לא מספיק ניכרים וכן ההיענות להצטרף לפעילות בשנה החדשה נמוכה ממה שחשבנו [מה שמתסכל מצד עצמו וגם מעמיד בשאלה את הפן הכלכלי בעתיד]. איך מתקדמים מכאן הלאה?

מענה:

שמחתי מאד לקרוא את דו"ח הפעילות שלכם, הכל טוב ובדרך העולה בית אל. ואם טוב זה טוב שיהיה עוד יותר ויותר טוב, ושיתקיים בנו "יפוצו מעינותיך חוצה" שאז קאתי מר דא מלכא משיחא בחסד וברחמים!

בנוגע לדאגה שלכם,

בפסוק "שמ**ע** ישראל ה' אלהינו ה' אח**ד**" יש שתי אותיות גדולות, ה־**ע** של שמע וה־**ד** של אחד. הן רומזות לנו שצריך להיות (כאשר יהודי בא לדבוק באחדות הוי' ולקדש שם שמים ברבים) קודם כל **ע**שיה גדולה, אבל יחד עם זה **ד**אגה גדולה (עליה נאמר "אין מוסרים רזי תורה אלא למי שלבו דואג בקרבו". **דאגה** = **אחד**, כל התבה שבה ה־ד רבתי). תפקיד הדאגה הגדולה הוא להגביר את העשיה הגדולה, וכידוע בענין המניעות והעיכובים העומדים בפני מי שבא 'להפוך את העולם היום', שהם בעצם מה שהצד האחר 'פוחד' מאד מהצלחת הקדושה, והשי"ת מזכה את העוסק במצוה רמה ונשאה להעמיד אותו בנסיון כדי שיזכה לגילוי כחות מאדיים, שזה עיקר תאות הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים.

הכלל הגדול בזה: "עבדו את ה' בשמחה... ועד דר' ודר' [של תלמידים ותלמידות] אמונתו". מחכה לשמוע מכם עוד ועוד בשורות טובות ומשמחות!

"בעצב תלדי בנים"

אני עומדת לפני לידה ב"ה ובכוונתי לעבור לידה טבעית [היינו בלי זירוזים, הרדמות וזריקות]. הגישה הזו טוענת שאם הלידה מתבצעת בצורה טבעית ובריאה, היא לא אמורה להיות מלאת סבל, אלא רק עם כאבי מינימלי ואולי אפילו ללא כאב כלל. בתור נשים יהודיות מאמינות, גדלנו על כך שעקב קללת חוה, הלידה היא חייבת להיות כואבת, השאלה האם אפשר להמתיק את קללת חוה, או שאפשר ליישב את שני הדברים שיסתדרו יחדיו?

מענה:

קודם כל, ברכה ללידה קלה ושמחה!

דוקא בנוגע לאשה, לא מופיע לשון קללה (בניגוד ל"ארור אתה" בנחש ו"ארורה האדמה בעבורך" אצל אדם). לחוה נאמר "בעצב תלדי בנים" — עצב הוא לאו דוקא כאב גדול מורגש, אלא סך הכל טיפת עצב (עצבות) שלא זכיתי (אני, היינו כנסת ישראל) לתענוג העתידי של "הרה ויולדת יחדו" — כמו שראשית ההריון היתה מתוך טהרה שמחה ותענוג, כך היה ראוי שתכלית ההריון, הלידה, תהיה מתוך שמחה בטהרתה ושעשועים עצמיים, "יחדו" ממש.

עוד יש לדרוש שעצב לשון עיצוב, היינו שצריך ללדת עם כוונה לעצב בצורה הכי יפה

אָנֹכִי וְהַיְלָדִים

הַפָּדוֹר לְיַלְדֵי יִשְׂרָאֵל

דור המאפיל ודור המשפיל

לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"י הרב שילה אופן.

שָׁלוֹם יְלָדִים!

בְּפָרָשַׁת נֹחַ מְסֻפָּר עַל שְׁנֵי חֲטָאִים גְּדוֹלִים בָּהֶם חָטְאוּ בְּנֵי הָאָדָם: דּוֹרוֹ שֶׁל נֹחַ חָטָא בִּשְׁחִיתוּת מוּסָרִית בֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ, שֶׁהִגִּיעָה לִשְׂיאָה בְּמַעֲשֵׂי גֶּזֶל וְחָמָס. דּוֹר הַפַּלָּגָה חָטָא בִּמְרִידָה בַּה' וּמשוכללת את הולד, ולשם כך צריך ריכוז וכוונה, שגם זה נקרא עצב. יש ג' עצב ב'קללה' — "הרבה ארבה **עצבונך ו**הרנך** ב**עצב** תלדי בנים". רש"י מפרש על פי פשט שעצב היינו צער, סתם "עצבונך" הוא מפרש כ"צער גידול בנים" (מתחיל מהסוף), שצער זה אינו כאב פיזי אלא תחושה נפשית, ופשיטא ש"צער גידול בנים" מתבטל ברוב נחת יהודי־חסידי מהילדים... אח"כ "הרנך" היינו צער ההריון, שבו העיקר להיות בשמחה וצפיה, כבר להרגיש אם הבנים שמחה כנודע. ואז "בעצב תלדי בנים", צער הלידה, ששוב מתפרש כצער הבטל ברוב שמחה, וצער פנימי שעדיין לא זכינו ל"הרה וילדת יחדו" כנ"ל.

תּוֹךְ הִתְאַגְּדוּת לִבְנִית מִגְדָּל שֶׁרֹאשׁוֹ בַּשָּׁמַיִם.

**עַל שְׁנֵי הַחֲטָאִים בָּאָה תְּגוּבַת עֲנִישָׁה חֲרִיפָה מִצִּדּוֹ שֶׁל ה': אַנְשֵׁי דּוֹר הַמַּבּוּל נָדוֹנוּ לְהִשְׁמָדָה. בֶּלֶם, לְמַעַט נֹחַ וּמִשְׁפַּחְתּוֹ, נִמְחוּ כָּלִיל מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה בְּמֵי הַמַּבּוּל. לְעֻמָּתָם, אַנְשֵׁי דּוֹר הַפַּלָּגָה לֹא הוּמְתוּ, אֶלָּא הֻפְרְדוּ אֶחָד מֵחֲבֵרוֹ. ה' בִּלְבֵּל אֶת לְשׁוֹנָם וְיָצַר מִשְׁפָּחָם הָאֶחָדָה, לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, שִׁבְעִים שָׂפוֹת שׁוֹנוֹת. בְּעִקְבוֹת כָּךְ הִתְפַּזְּרוּ אַנְשֵׁי הַדּוֹר לְכָל עֵבֶר, וְעִם הַפִּזּוּר נִגְזְרָה גַּם תָּכְנִיתָם לִבְנִית הַמִּגְדָּל.

דור המאפיל — אפוד החזות

מָה מְשֻׁתָּף לִשְׁנֵי הַחֲטָאִים? כַּמּוּבָן,

בִּשְׁנֵיהֶם פָּעֲלוּ בְּנֵי הָאָדָם כְּנֶגֶד רְצוֹן ה׳. אֲבָל אִם נִתְבּוֹנֵן בִּפְרָטֵי הַחֲטָאִים הַלָּלוּ נוּכַל לְהַבְחִין בְּעוֹד מְכַנֶּה מְשֻׁתָּף: בִּשְׁנֵיהֶם הָיְתָה פְּגִיעָה בָּאַחְדוּת.

אַנְשֵׁי דּוֹר הַמַּבּוּל אִבְּדוּ כָּל עִנְיָן בְּאַחְדוּת. פַּעַם, חָשְׁבוּ לְעַצְמָם, הָיָה הָעוֹלָם חָדָשׁ, מְעַנְיֵן וּמְרַתֵּק, אֲבָל הַיּוֹם כְּבָר הִתְרַגַּלְנוּ. עוֹלָם כְּמִנְהָגוֹ נוֹהֵג, וְכָל אֶחָד מֵאִתָּנוּ צָרִיךְ לְהַתְחִיל לִדְאֹג לְעַצְמוֹ — לַחֲשֹׁב עַל טוֹבָתוֹ הָאִישִׁית וְלִדְאֹג לְמַלֵּא אֶת מַחְסוֹרוֹ. כַּאֲשֶׁר מְרֻכָּז כָּל אָדָם בְּעַצְמוֹ וְהַשְּׂאִיפוֹת שֶׁלּוֹ הֵן רַק לְסַפֵּק לְעַצְמוֹ אֶת מִלֹּא תַאֲוָתָיו, הוּא עָלוּל לְהִתַּדְרְדֵּר מַטָּה־מַטָּה, עַד שֶׁהוּא מַגִּיעַ לְמַעֲשִׂים שֶׁל פְּגִיעָה בַּזּוּלָת, בַּחֲבֵרָיו הַקְּרוֹבִים, וּבְמָמוֹנָם. בְּדֶרֶךְ זוֹ הוֹלֵךְ הָעוֹלָם וּמִתְמַלֵּא בְּסִכְסוּכִים וּמְרִיבוֹת.

תַּאֲרוּ לָכֶם כִּתָּה מְפֻלֶּגֶת שֶׁעֲסוּקָה כָּל הַיּוֹם בִּמְרִיבוֹת. זֶה יָכוֹל לְהַתְחִיל בִּדְבָרִים קְטַנִּים, כְּמוֹ לְהַרְשׁוֹת לְעַצְמִי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ מִדֵּי פַּעַם בְּחֵפֶץ שֶׁל הֶחָבֵר לְלֹא רְשׁוּת (״הוּא בֶּטַח מַסְכִּים לִי״); בַּפַּעַם הַבָּאָה אֲנִי כְּבָר עָלוּל לְהָעֵז לַעֲשׂוֹת זֹאת גַּם כְּשֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁהֶחָבֵר לֹא יַסְכִּים (״שֶׁלֹּא יִהְיֶה כְּזֶה קַמְצָן. מָה אִכְפַּת לוֹ?״); וְאִם לֹא יוֹדְעִים לַעֲצֹר, עֲלוּלִים לְהַגִּיעַ גַּם לִגְנֵבָה שֶׁל מַמָּשׁ (״זֶה בִּכְלָל שֶׁלִּי״).

דּוֹר הַמַּבּוּל — אַחְדוּת שִׁלִּילִית

גַּם חֵטְא בְּנוֹת מִגְדַּל בָּבֶל הָיָה פְּגִיעָה בָּאַחְדוּת, אַךְ בַּמִּקְרֶה הַזֶּה לֹא מְדֻבָּר הָיָה בְּחֹסֶר אַחְדוּת, כְּמוֹ בְּדוֹר הַמַּבּוּל, אֶלָּא בְּאַחְדוּת שְׁלִילִית. בְּנֵי הָאָדָם הִתְאַחֲדוּ לְשֵׁם מַטָּרָה אַחַת, אֶלָּא שֶׁזּוֹ לֹא הָיְתָה לְשֵׁם שָׁמַיִם. בִּמְקוֹם לְהִתְאַחֵד סְבִיב קִיּוּם רְצוֹנוֹ שֶׁל ה׳, בָּחֲרוּ הָאֲנָשִׁים בַּדֶּרֶךְ הַקַּלָּה. אַנְשֵׁי הַדּוֹר שֶׁלְּאַחַר הַמַּבּוּל רָצוּ לְהַכְנֵס דַּוְקָא לְחַיִּים שֶׁל שִׁגְרָה, שֶׁיִּהְיֶה לָכֶלָנוּ נֹחַ, שֶׁלֹּא יָבוֹא עָלֵינוּ עוֹד מַבּוּל. לָכֵן הֲכִי טוֹב שֶׁיִּהְיוּ לָנוּ כְּלִים בְּרוּרִים, וְאֵת זֶה אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת רַק כַּאֲשֶׁר אָנוּ מְרֻכָּזִים בְּמָקוֹם אֶחָד, בְּעִיר אַחַת. הַמִּגְדָּל בְּמֶרְכָּזָהּ שֶׁל הָעִיר מְבַטֵּא אֶת הָרָצוֹן שֶׁלָּהֶם לְהִתְאַגֵּד תַּחַת רַעְיוֹן אֶחָד הַמְּשֻׁתָּף לְכֻלָּם. כָּאן הַכִּתָּה אֵינָהּ מְפֻלֶּגֶת וּמְסֻכְסֶכֶת. יַחַד מַחֲלִיטִים הַיְלָדִים כֻּלָּם לִבְרֹחַ הַבַּיְתָה...

עַל אַף הַמְּשֻׁתָּף לִשְׁנֵי הַמִּקְרִים, הֲפָרַת הָאַחְדוּת שֶׁל דּוֹר הַמַּבּוּל וְהַהִתְאַחֲדוּת הַשְּׁלִילִית שֶׁל דּוֹר הַפַּלָּגָה הֵם חֲטָאִים שׁוֹנִים זֶה מִזֶּה, כִּמְעַט הֲפוּכִים, וְזוֹ הַסִּבָּה לְכָךְ שֶׁהֶעֱנִישָׁה שֶׁבָּאָה בְּעִקְבוֹתֵיהֶם הָיְתָה שׁוֹנָה בְּתַכְלִית. כַּאֲשֶׁר הָאֲנָשִׁים מְסֻכְסָכִים בֵּינֵיהֶם וּמְפֻלָּגִים, מִתְחָרֵט ה׳ עַל בְּרִיאַת הָעוֹלָם וְאוֹמֵר לְעַצְמוֹ — ׳אִם הָאָדָם כָּל כָּךְ מֻשְׁחָת, לָמָּה שֶׁאַמְשִׁיךְ לְקַיֵּם אוֹתוֹ׳ הַמַּסְקָנָה הַמִּתְבַּקֶּשֶׁת הִיא לְהָבִיא אֶת הַמַּבּוּל וּלְהַתְחִיל עִם נֹחַ אֶת הַכֹּל מֵחָדָשׁ. לְעֻמַּת זֹאת, כַּאֲשֶׁר קַיֶּמֶת אַחְדוּת בֵּין הָאֲנָשִׁים, אֶלָּא שֶׁהִיא אֵינָהּ מְכֻוֶּנֶת לַכִּוּוּן הַנָּכוֹן, יֵשׁ לְפַזֵּר אוֹתָהּ וּלְנַתֵּב כָּל אֶחָד מֵהָאֲנָשִׁים לְכִוּוּן אַחֵר, עַל מְנַת שֶׁיִּשְׁתַּמֵּשׁ בַּכִּשְׁרוֹנוֹת שֶׁלּוֹ לִדְבָרִים חִיּוּבִיִּים.

אַמּוּנָה שֶׁל סוֹדוֹת

בְּפִנִימִיּוּת הַתּוֹרָה, בַּקַּבָּלָה וּבַחֲסִידוּת, מֻסְבָּר כִּי לְדוֹר הַמַּבּוּל וּלְדוֹר הַפַּלָּגָה יֵשׁ בַּקְּדֻשָּׁה שֹׁרֶשׁ גָּבוֹהַּ מְאֹד. מְדֻבָּר בִּנְשָׁמוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁפָּעֲלוּ בְּצוּרָה לֹא נְכוֹנָה וְלָכֵן הִתְדַּרְדְּרוּ לְאוֹתָם הַמְּקוֹמוֹת. יוֹתֵר מִכָּךְ, מוּבָא כִּי דּוֹרוֹת אֵלּוּ חוֹזְרִים שׁוּב וְשׁוּב גַּם בְּמַהֲלַךְ הַדּוֹרוֹת הַבָּאִים, בְּמִיָּחָד בְּיָמֵינוּ אָנוּ, לִקְרַאת בִּיאַת הַמָּשִׁיחַ, וְכִי עָלֵינוּ מוּטָל לְתַקֵּן אֶת אוֹתָם פְּגָמִים.

אֶת הַדֶּרֶךְ לְתִקּוּן הַחֲטָאִים הַשּׁוֹנִים נִלְמַד, כַּמּוּבָן, מֵה' עַצְמוֹ, מֵהַדֶּרֶךְ בָּהּ בָּחַר לִפְעֹל וּלְהַעֲנִישׁ אֶת הַחוֹטְאִים. נִזְכֹּר: כַּאֲשֶׁר ה' בּוֹחֵר לְהַעֲנִישׁ מִישֶׁהוּ, אֵין מְדֻבָּר בִּפְעֻלָּה שֶׁל נְקָמָנוּת, חָס וְשָׁלוֹם, אֶלָּא בִּפְעֻלָּה שֶׁל רַחֲמִים, כָּזוֹ שֶׁתְּגָרֵם לְתִקּוּנוֹ. כָּךְ גַּם בְּיַחַס לַמַּבּוּל: כְּמוֹ מֵי הַמְּקֻוֶה הַמְטַהֲרִים אֶת הַטָּמֵא מִטֻּמְאָתוֹ, בָּאִים מֵי הַמַּבּוּל לְטַהֵר אֶת הָעוֹלָם וּלְתַקְּנוֹ.

מוּבָא בְּסֵפֶר הַזֹּהַר כִּי בְּיָמֵינוּ אֵלֶּה, סָמוּךְ לְבִיאַת הַמָּשִׁיחַ, יָבוֹא שׁוּב מַבּוּל לָעוֹלָם. לֹא מַבּוּל כְּמוֹ זֶה שֶׁבַּפָּרָשָׁה שֶׁלָּנוּ, וַדַּאי. ה' הֵרִי הִבְטִיחַ לְנֹחַ שֶׁלֹּא יִהְיֶה עוֹד מַבּוּל שֶׁיַּשְׁחִית אֶת הָעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ כָּרַת עִמּוֹ בְּרִית עַל כָּךְ. הַמַּבּוּל שֶׁיִּשְׁטֹף אֶת הָעוֹלָם יִהְיֶה גִּלּוּי שֶׁל חִדּוּשֵׁי חָכְמָה אֲדִירִים, חָכְמָה אֱלֹקִית, שֶׁכְּמוֹתָהּ עוֹד לֹא הִכַּרְנוּ. אֲרֻבּוֹת הַשָּׁמַיִם שׁוּב יִפָּתְחוּ מִלְמַעְלָה וּמַעְיְנוֹת תְּהוֹם רַבָּה יִבָּקְעוּ מִלְמַטָּה, וּשְׁנֵיהֶם יְמַלְּאוּ אֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בְּסוֹדוֹת הַתּוֹרָה וְנִפְלְאוֹתֶיהָ, "וּמָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת ה' כַּמַּיִם לַיָּם מְכַסִּים". כַּאֲשֶׁר מַכִּירִים כֻּלָּם כִּי "ה' אֶחָד", חוֹזֶרֶת הָאַחְדוּת לִשְׁרֹר גַּם בֵּין בְּנֵי הָאָדָם.

וַיְחֻנֹּם ה' אוֹתָם

וּמַהוּ תִּקּוּנוֹ שֶׁל דּוֹר הַפַּלָּגָה? כֵּיצַד עָלֵינוּ לְתַקֵּן אֶת הָאַחְדוּת הַשְּׁלִילִית? גַּם כָּאן, בְּדִיּוּק כְּמוֹ שֶׁה' פָּעַל — לְהָפִיץ וּלְבַזֵּר. ה' רוֹצֶה שֶׁכָּל הַטּוֹב שֶׁיֵּשׁ אֶצְלֵנוּ לֹא יִשָּׁאֵר מְרֻכָּז בְּמָקוֹם אֶחָד אֶלָּא יוּפַץ הָלְאָה, לְכָל עֵבֶר — "וּפָרַצְתָּ יָמָּה וָקֵדְמָה וְצָפוֹנָה וָנֶגְבָּה". הַבְּרָכָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁנִּתְבָּרֵךְ בָּהּ אָדָם הָרִאשׁוֹן הָיְתָה "פְּרוּ וּרְבוּ" — עָלָיו לְהִתְרַבּוֹת וּלְמַלֵּא אֶת הָאָרֶץ. בִּמְקוֹם לְהִצְטוֹפֵף בְּמָקוֹם אֶחָד — צֵא לִהְיוֹת שָׁלִיחַ!

שֶׁנִּזְכֶּה לְהִתְאַחֵד וּלְהָפִיץ
אֶת הָאַחְדוּת בְּכָל הָעוֹלָם!
שַׁבָּת שָׁלוֹם וּמְבֹרָךְ!

כִּי

רֶבִּי רְמַזִּי

מָה רוֹאוֹת עֵינֵיכֶם בְּאִיּוֹר בְּרֵאשִׁית בְּסָמְכָת נָח?
רָמַז: בְּקִטְעֵי הַחוּשָׁה שֶׁעָקְרוּ אֲנָשִׁים.

[פִּתְרוֹן הַחִידָה מֵהַשָּׁבוּעַ שֶׁעָבַר: רָאשֵׁי תֵּבוֹת שֵׁשׁ הַמִּלִּים הָרִאשׁוֹנוֹת וְשֵׁשׁ הָאַחֲרוֹנוֹת הֵם **בְּרֵאשִׁית**. הַמִּלָּה **אַהֲבָה** שֶׁבֵּינֵיהֶם עוֹלָה **בְּרֵאשִׁית** בְּגִימַטְרִיָּא קְטַנָּה.]

יום האם היהודי

יחול בשבוע הבא עלינו לטובה. י"א מרחשון — יום פטירתה של רחל אמנו, האמא המרחמת והאוהבת של כל עם ישראל — הוא יום ה־**אם** של השנה (היום ה־41 מראש השנה). האמא היהודיה היא הלב הפועם של הבית היהודי. תפקידו של האבא להיות הראש, מתווה הדרך ומשרה ההשראה על הבית, אך הרבה פעמים הוא נשאר 'מלמעלה'. האמא, לעומתו, היא הלב שבתוך הגוף — היא נמצאת, בגלוי או בסתר, בתוך כל נקודה בבית, מעורבת בכל מה שקורה. שיתוף פעולה נכון בין הראש והתוך מביא לסוף הטוב — דורות ישרים מבורכים, עד לביאת משיח צדקנו.

מאין באה היכולת של האמא להיות בכל מקום, להותיר את טביעת האצבע העדינה שלה בכל סיטואציה — לעתים כרואה־ואינה־נראית — ולגעת ברוך בלבבות של כל בני הבית? תכונות־היסוד של האשה היהודיה הן עדינות וצניעות — עדינות פנימית, מלאת אהבה וחסד, אכפתיות ורגישות לזולת, שבאה לידי ביטוי בצניעות שיודעת להסתיר־להסתתר ולשמור על גבולות של קדושה. כאשר מחנכים בת ישראל לעדינות, בעקבותיה באות ממילא גם צניעות ודבור טוב ומתוקן, חושפים בה את התכונות העצמיות הללו ומגדלים אותה להיות אמא שהיא "עץ החיים בתוך הגן" — **עץ** של **ע**דינות ו**צ**ניעות הנטוע בתוך כל נקודה בגן העדן של הבית היהודי.

השיעור השני בגליון שלפנינו עוסק בנשיות היהודית הזו ומהווה הכנה טובה ליום ה**אם** (ועוד לפניו, אל תחמיצו שיעור מתוק על מבול השליחות, הכנה לשאלת הגשמים ב־ז' חשון).

להצטרפות למפיצי נפלאות:
itiel@pnimi.org.il
bit.ly/niflaot-85
052-4295164 או סַרקו:

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?
שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il
רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי־פון:
073-3718719 – המספר פתוח לניידים כשרים